نُبذَةٌ فِي العَقِيدَةِ الإِسْلَامِيَّة (شَرْحُ أُصُولِ الإِيمَانِ) | أرميني | Հայերէն

Իսլամական դավանանքի հակիրճ շարադրանք

Արժանապատիվ Շեյխ Գիտունի գրչով
Մուհամմադ իբն Սալիհ ալ-Ուսայմին
Թող Ալլահը ների նրան, նրա ծնողներին և
բոլոր մուսուլմաններին

نُبذَةٌ فِي العَقِيدَةِ الإِسْلَامِيَّة (شَرْحُ أُصُولِ الإِيمَانِ)

Իսլամական դավանանքի հակիրճ շարադրանք

بِقَلَم فَضِيلَة الشَّيخ العَلَّامَة

مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ العُثَيمِين

غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَلِوَالِدَيْهِ وَلِلْمُسْلِمِين

Արժանապատիվ Շեյխ Գիտունի գրչով
Մուհամմադ իբն Սալիհ ալ-Ուսայմին
Թող Ալլահը ների նրան, նրա ծնողներին և բոլ
որ մուսուլմաններին

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Իսլամական դավանանքի հակիրճ շարադրանք

Ամենաբարեգութ, ամենաողորմած Ալլահի անունով

Ներածություն

Իսկապես, ողջ գովաբանությունը Ալլահինն է, մենք փառաբանում ենք Նրան, Նրանից ենք օգնություն խնդրում, Նրանից ենք թողություն խնդրում և ապաշխարում ենք Նրա առաջ, և ապաստան ենք խնդրում Ալլահից մեր անձերի չարիքներից և մեր գործերի վատթարություններից: Ում Ալլահն առաջնորդում է, նրա համար մոլորեցնող չկա, և ում Նա մոլորեցնում է, նրա համար առաջնորդող չկա: Եվ ես վկայում եմ, որ չկա ոչ մի աստվածություն, որն արժանի է երկրպագության, բացի Ալլահից, և Նա չունի որևէ գործընկեր, և վկայում եմ, որ Մուհամմադը Նրա ծառան է և Նրա առաքյալը, թող Ալլահը օրհնի նրան, նրա ընտանիքին, նրա ուղեկիցներին և նրանց, ովքեր բարեպաշտությամբ հետևել են նրանց, և առատ խաղաղություն պարգևի:

Իսկ այնուհետև: Միաստվածության գիտությունը ամենապատվավոր գիտությունն է, ամենավեհն իր արժեքով և ամենաանհրաժեշտը՝ ուսումն ասիրության համար, քանի որ այն գիտություն է

Բարձրյալ Ալլահի, Նրա անունների, հատկանիշն երի և Իր ծառաների հանդեպ ունեցած իրավուն քների մասին, ինչպես նաև՝ դեպի Բարձրյալ Ալլա հը տանող ճանապարհի բանալին և Նրա շարիա թների հիմքը:

Այդ իսկ պատճառով, բոլոր առաքյալները միա սնական էին դեպի այն կոչ անելու գործում: Ալլա հն ասաց.

﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ ٢٥﴾

«Քեզնից առաջ Մենք որևէ առաքյալ չենք ուղ արկել, ում չհայտնեինք այս պատգամը. «Չկա ու րիշ աստվածություն՝ բացի Ինձանից, ուստի երկ րպագեցե՛ք Ինձ»»: [Անբիյա:25]

Եվ Բարձրյալը վկայեց Իր իսկ Միակության մա սին, և դրա մասին Նրա համար վկայեցին Նրա հ րեշտակները և գիտության տերերը, Բարձրյալ Ա լլահն ասաց.

﴿شَهِدَ ٱللَّهُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ وَأُوْلُواْ ٱلۡعِلۡمِ قَآئِمَۢا بِٱلۡقِسۡطِۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ١٨﴾

«Ալլահը, հրեշտակները և գիտության տերեր ը վկայում են, որ չկա աստված, բացառությամբ Ն րանից, Ով արդարություն է հաստատում: Չկա ա ստված, բացառությամբ Նրանից՝ Հզորից, Իմաս տունից»: [Ալ 'Իմրան:18]

Եվ քանի որ այսպիսին է Միաստվածության կ արևորությունը, յուրաքանչյուր մուսլիմի պարտ

ականությունն է հոգ տանել դրա մասին՝ ուսումն ասիրելով, ուսուցանելով, խորհելով և այն որպես դավանանք ընդունելով, որպեսզի իր կրոնը կառ ուցի ճիշտ հիմքի վրա՝ վստահությամբ և հնազա նդությամբ, և վայելի դրա պտուղներն ու արդյու նքները:

Եվ Ալլահն է հաջողություն պարգևողը

Հեղինակ

Իսլամական կրոն

Իսլամական կրոնը. այն կրոնն է, որով Ալլահն ուղարկեց Մուհամմադին ﷺ, և որով եզրափակեց բոլոր կրոնները: Նա այն կատարյալ դարձրեց Իր ծառաների համար, դրանով ամբողջացրեց Իր շն որհը նրանց վրա և հավանեց այն որպես կրոն նր անց համար: Ուստի, ոչ ոքից չի ընդունվի որևէ ա յլ կրոն, բացի դրանից: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ա սել է.

﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴿٤٠﴾﴾

«Մուհամմադը ձեր տղամարդկանցից ոչ մեկի հայրը չէր, այլ նա Ալլահի Առաքյալն է և վերջին մ արգարեն, ով կնքեց մարգարեության դուռը, և Ա լլահն ամեն ինչի նկատմամբ Ամենագետ է»: [Ալ-Ահզաբ:40]

Ալլահն ասաց.

﴿...ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ...﴾

«...Այսօր Ես կատարելագործեցի ձեզ համար ձ եր կրոնը, լիակատար դարձրի Իմ շնորհը ձեզ վր ա և հավանություն տվեցի Իսլամին՝ որպես ձեր կ րոն...»: [Ալ-Մաիդա:3]

Ալլահն ասաց.

﴿إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلۡإِسۡلَٰمُ...﴾

«Իրոք, Ալլահի կրոնը հանդիսանում է Իսլամը ...» [Ալ 'Իմրան:19]:

Ալլահն ասաց.

﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٨٥﴾

«Իսկ ով իսլամից բացի այլ կրոն փնտրի, այն ե րբեք չի ընդունվի նրանից, և նա հանդերձյալ աշ խարհում կլինի կորուստ կրողների շարքում»: [Ա լ 'Իմրան:85]:

Եվ Ալլահը՝ Ամենաբարձրյալը, պարտադրել է բ ոլոր մարդկանց, որ դավանեն այն՝ որպես կրոն ի անուն Նրա, և ասաց՝ դիմելով Ալլահի Առաքյալին , Ալլահի օրհնությունն ու խաղաղությունը լինի ն րա վրա.

﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيۡكُمۡ جَمِيعًا ٱلَّذِي لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحۡيِۦ وَيُمِيتُۖ فَـَٔامِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِ ٱلنَّبِيِّ ٱلۡأُمِّيِّ ٱلَّذِي يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ وَكَلِمَٰتِهِۦ وَٱتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمۡ تَهۡتَدُونَ ١٥٨﴾

«Ասա. «Ո՛վ մարդիկ, ես Ալլահի Առաքյալն եմ՝ ուղարկված ձեզ բոլորիդ: Նրան է պատկանում ե րկինքների և երկրի թագավորությունը: Չկա ոչ մ ի աստվածություն, որն արժանի է երկրպագությ ան, բացի Ալլահից: Նա է կենդանություն պարգև ողը և մահ պատճառողը: Ուստի հավատացե՛ք Ա լլահին և Նրա Առաքյալին՝ անգրագետ մարգարե ին ﷺ, որը հավատում է Ալլահին և Նրա Խոսքերի ն, և հետևեցե՛ք նրան, որպեսզի դուք առաջնորդ վեք ուղիղ ճանապարհով»»: [Ալ-Ա'րոֆ:158]

Եվ Սահիհ Մուսլիմում Աբու Հուրեյրայից (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից) հաղորդվում է, որ Մար գարեն (Ալլահի օրհնությունն ու խաղաղությունը լինի նրա վրա) ասաց.

«وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلَا نَصْرَانِيٌّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ».

«Երդվում եմ Նրանով, Ում ձեռքում է Մուհամմ ադի հոգին, այս համայնքից յուրաքանչյուր ոք՝ ի րեա թե քրիստոնյա, ով լսի իմ մասին, ապա մա հանա՝ չհավատալով նրան, ինչով ես ուղարկվել ե մ, անկասկած կլինի Դժոխքի բնակիչներից»[1]:

Նրա հանդեպ հավատքը նրա բերածը ճշմարի տ համարելն է՝ ընդունելով և հնազանդվելով, և ո

[1] Բերված է Մուսլիմի կողմից՝ «Հավատք» գրքում, «Պարտադիր հավատքը մեր մարգարե Մուհամմադի (Ալլահի խաղաղությունը և օրհնությունը նրան) առաքելությանը՝ ուղղված բոլոր մարդկանց, և նրա կրոնով մյուս կրոնների չեղարկումը» բաժնում, (հադ. №153):

չ թե պարզապես ճշմարիտ համարելը: Այդ իսկ պ ատճառով Աբու Տալիբը հավատացյալ չէր Առաքյ ալի ﷺ հանդեպ, չնայած ճշմարիտ էր համարում այն, ինչով նա եկել էր, և վկայում էր, որ դա լավա գույն կրոնն է:

Իսլամական կրոնը պարունակում է նախորդ կ րոնների բոլոր շահերը և առանձնանում է դրանց ից նրանով, որ համապատասխանում է բոլոր ժա մանակներին, վայրերին և ազգերին: Ամենակար ող Ալլահն ասաց՝ դիմելով Իր մարգարեին.

﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمُهَيۡمِنًا عَلَيۡهِ...﴾

«Եվ Մենք իջեցրել ենք քեզ այս Գիրքը ճշմար տությամբ՝ որպես հաստատում իրենից առաջ ե ղած Սուրբ Գրքերի և որպես վերահսկող դրանց վրա...»: [Ալ-Մաիդա:48]

Եվ դրա՝ յուրաքանչյուր ժամանակի, վայրի և ա զգի համար հարմար լինելու իմաստն այն է, որ դ րան հավատարիմ մնալը չի հակասում ազգի շա հերին որևէ ժամանակ կամ վայրում, այլ դա նրա բարօրությունն է, և դա չի նշանակում, թե այն են թակա է յուրաքանչյուր ժամանակի, վայրի և ազգ ի, ինչպես ոմանք կցանկանային:

Իսլամական կրոնը ճշմարտության կրոնն է, և Ամենաբարձրյալ Ալլահը երաշխավորել է նրան, ո վ ամուր հավատարիմ է մնում դրան, որ Նա հաղ թանակ կպարգևի նրան և գերիշխող կդարձնի մյ

ուսների նկատմամբ: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ա սել է.

﴿هُوَ ٱلَّذِىٓ أَرۡسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلۡهُدَىٰ وَدِينِ ٱلۡحَقِّ لِيُظۡهِرَهُۥ عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡمُشۡرِكُونَ ٩﴾

«Նա է, Ով Իր Առաքյալին ﷺ ուղարկեց ուղիղ ա ռաջնորդությամբ և ճշմարիտ հավատով, որպես զի այն բարձրացնի և գերիշխեցնի բոլոր հավատ քների վրա, որքան էլ որ բազմաստվածներին դա անհաճո լինի»: [Աս-Սաֆֆ:9]

Ալլահն ասաց.

﴿وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَيَسۡتَخۡلِفَنَّهُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ كَمَا ٱسۡتَخۡلَفَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمۡ دِينَهُمُ ٱلَّذِى ٱرۡتَضَىٰ لَهُمۡ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّنۢ بَعۡدِ خَوۡفِهِمۡ أَمۡنٗاۚ يَعۡبُدُونَنِي لَا يُشۡرِكُونَ بِي شَيۡـٔٗاۚ وَمَن كَفَرَ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ ٥٥﴾

«Ալլահը խոստացել է ձեզանից նրանց, ովքեր հավատացել են և բարեպաշտ գործեր են կատա րել, որ նրանց իշխանություն կտա երկրի վրա, ինչպես իշխանություն էր տվել նրանցից առաջ ե ղածներին, կամրապնդի նրանց համար այն կրոն ը, որը հավանության է արժանացրել, և նրանց վ ախը կփոխարինի անվտանգությամբ: Նրանք Ին ձ կերկրպագեն՝ Ինձ հետ ոչինչ չհավասարեցնելո վ: Իսկ ով դրանից հետո անհավատ կդառնա, ապ ա նրանք են մեղսագործները»: [Ան-Նուր:55]

Իսլամական կրոնը՝ դավանանք է և օրենք, քա նզի այն կատարյալ է իր դավանանքի և օրենքնե րի մեջ:

1. Պատվիրում է երկրպագել միայն Ամենաբա րձրյալ Ալլահին և արգելում է Նրան զուգընկեր դ արձնելը:

2. Պատվիրում է ճշմարտախոսություն և արգ ելում է սուտը:

3. Այն պատվիրում է արդարություն և դատապ արտում է անարդարությունը: Արդարությունը ն ույնանմանների միջև հավասարությունն է, իսկ տարբերվողների միջև՝ տարբերակումը: Արդար ությունը բացարձակ հավասարություն չէ, ինչպե ս ոմանք պնդում են՝ ընդհանրացնելով, թե «Իսլա մը հավասարության կրոն է»: Քանզի տարբերնե րի միջև հավասարությունը անարդարություն է, որը Իսլամը չի քարոզում, և այն գործողը գովաս անքի արժանի չէ:

4. Պատվիրում է հավատարմությունը (ավանդ ի պահպանումը) և դատապարտում է դավաճան ությունը:

5. Պատվիրում է հավատարիմ լինելը (ուխտի ու խոստման պահպանումը) և արգելում է դավա ճանական խախտումը:

6. Հրամայում է սիրալիր լինել ծնողների նկատ մամբ և արգելում է անհնազանդ լինել նրանց:

7. Պատվիրում է պահպանել բարեկամական կ ապերը և արգելում է դրանք խզել:

8. Պատվիրում է բարի լինել հարևանների նկա տմամբ և արգելում է նրանց հետ վատ վարվելը:

Ընդհանուր առմամբ՝ (Իսլամը) հրամայում է ա մեն առաքինի բարք և արգելում է ամեն ցածր բա րք: Այն հրամայում է ամեն բարի գործ և արգելու մ է ամեն վատ գործ:

Ալլահն ասաց.

﴿إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُ بِٱلۡعَدۡلِ وَٱلۡإِحۡسَٰنِ وَإِيتَآيِٕ ذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَيَنۡهَىٰ عَنِ ٱلۡفَحۡشَآءِ وَٱلۡمُنكَرِ وَٱلۡبَغۡيِۚ يَعِظُكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ٩٠﴾

«Արդարև, Ալլահը պատվիրում է արդարությո ւն, բարություն և օգնություն ազգականներին, և արգելում է անպարկեշտությունը, մերժելին և ա նիրավությունը: Նա խրատում է ձեզ, որպեսզի ի իշեք»: [Ան-Նահլ:90]

Իսլամի հիմնասյուները

Իսլամի հիմնասյուները. դրա հիմքերը, որոնց վրա այն կառուցված է հինգն են: Հիշատակված է նրանում, ինչը հաղորդել է Իբն Ումարը (թող Ալլ ահը գոհ լինի նրանցից) Մարգարեից ﷺ, որ նա ա սել է.

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسَةٍ: عَلَى أَنْ يُوَحَّدَ اللَّه - وَفِي رِوَايَةٍ عَلَى خَمْسٍ -: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصِيَامِ رَمَضَانَ، وَالْحَجِّ»

«Իսլամը կառուցված է հինգի վրա. Ալլահին մ իակ դավանելու վրա (իսկ մեկ այլ հաղորդման մ

եջ՝ հինգ սյուների վրա). վկայությունն այն մասի ն, որ չկա ոչ մի աստվածություն, որն արժանի է ե րկրպագության, բացի Ալլահից, և որ Մուհամմա դը Նրա ծառան ու Առաքյալն է, աղոթքի կատար ումը, զաքաթի տալը, Ռամադանի ծոմապահությ ունը և հաջջը»: Եվ մի մարդ ասաց. «Հաջջը և Ռա մադանի ծոմը՞»: Նա ասաց.

«لَا، صِيَامُ رَمَضَانَ، وَالْحَجُّ».

«Ո՛չ, Ռամադանի ծոմապահությունը և Հաջջը » Հենց այսպես եմ լսել դա Մարգարեից ﷺ.[1]

1. Ինչ վերաբերում է այն վկայությանը, որ չկա աստվածություն բացի Ալլահից, և որ Մուհամմա դը Նրա ծառան ու Առաքյալն է, ապա այն լեզվով արտահայտված հաստատուն համոզմունքն է, կ արծես թե մարդն իր հաստատակամությամբ դր ա ականատեսն է: Իսկ այս վկայությունը մեկ մի ասնական սյուն է դարձվել՝ չնայած վկայվածի բ ազմազանությանը:

Քանզի Առաքյալը ﷺ Ալլահի կողմից պատգամ աբեր է, ուստի նրա ծառայության և առաքելությ ան մասին վկայությունը «չկա աստվածություն բ ացի Ալլահից» վկայության լրացումն է:

Կամ էլ, որովհետև այս երկու վկայություններ ն են գործերի վավերականության և ընդունելիու

[1] Հաղորդել են ալ-Բուխարին՝ «Հավատք» գրքում, թիվ (8), և Մուսլիմը՝ «Հավատք» գրքում, «Մարգարեի խոսքը՝ «Իսլամը հիմնված է հինգի վրա»» բաժնում, թիվ (16):

թյան հիմքը, քանզի ոչ մի արարք ճշմարիտ և ընդունելի չէ առանց Բարձրյալ Ալլահի հանդեպ անկեղծության և Նրա Առաքյալին (Աստծո խաղաղություն եւ օրհնությունը նրան) հետևելու:

Ալլահի հանդեպ անկեղծությամբ է իրականանում «չկա աստվածություն բացի Ալլահից» վկայությունը, իսկ Ալլահի Առաքյալին հետևելով՝ իրականանում է «Մուհամմադը Նրա ծառան է և Նրա առաքյալը» վկայությունը:

Այս մեծագույն վկայության պտուղներից է՝ սրտի և հոգու ազատագրումը արարածների գերությունից և առաքյալներից բացի ուրիշներին հետևելուց:

2. Իսկ աղոթքի կատարումը Ամենաբարձրյալ Ալլահին երկրպագելն է՝ այն իրականացնելով ճշգրտորեն և ամբողջությամբ՝ իր սահմանված ժամանակներին և ձևերով:

Դրա պտուղներից են՝ հոգու խաղաղությունը, աչքի բերկրանքը և զերծ մնալը անպարկեշտությունից ու արատավորից:

3- Իսկ Զաքաթ տալը՝ Ամենակարող Ալլահին երկրպագություն է՝ զաքաթի ենթակա ունեցվածքից պարտադիր չափաբաժինը տրամադրելով դրա իրավունքն ունեցողներին:

Դրա պտուղներից են՝ հոգու մաքրումը արատավոր բարքից (ժլատությունից) և Իսլամի ու մուսուլմանների կարիքների բավարարումը:

4- Իսկ Ռամադանի ծոմապահությունը՝ դա Ալլահին երկրպագելն է՝ Ռամադանի ցերեկը ծոմը խախտող բաներից զերծ մնալով:

Եվ դրա պտուղներից է՝ հոգին սանձելը՝ հրաժարվելու սիրելի բաներից՝ որոնելով Ամենակարող և Մեծ Աստծո բարեհաճությունը:

5- Հաջջը՝ Ամենաբարձրյալ Ալլահին երկրպագությունն է՝ դեպի Սուրբ Տուն ուխտագնացություն կատարելով՝ Հաջջի ծեսերը կատարելու համար:

Դրա արդյունքներից է հոգին կոփելը՝ նյութականն և ֆիզիկական ջանքեր գործադրելով Ալլահի հնազանդվելու համար: Այդ իսկ պատճառով Հաջջը համարվում է Ջիհադի տեսակ՝ Ալլահի ճանապարհին:

Եվ այս պտուղները, որոնք մենք հիշատակեցինք այս հիմքերի համար, և այն, ինչ չենք հիշատակել, ազգը դարձնում են մաքուր, անարատ իսլամական համայնք, որը դավանում է Ալլահի ճշմարիտ կրոնը և արարածների հետ վարվում է արդարությամբ ու ճշմարտությամբ: Քանզի Իսլամի մյուս օրենքները բարեկարգվում են այս հիմքերի բարեկարգությամբ, և համայնքի վիճակը բարեկարգվում է իր կրոնական գործերի բարեկարգությամբ: Եվ այն իր վիճակի բարեկարգությունից կորցնում է այնքան, որքան կորցրել է իր կրոնական գործերի բարեկարգությունից:

Իսկ ով կամենա դրա պարզաբանումը, թող կա րդա Բարձրյալի խոսքը.

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ ٱلْقُرَىٰٓ ءَامَنُواْ وَٱتَّقَوْاْ لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَٰتٍ مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُواْ فَأَخَذْنَٰهُم بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ ٩٦ أَفَأَمِنَ أَهْلُ ٱلْقُرَىٰٓ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيَٰتًا وَهُمْ نَآئِمُونَ ٩٧ أَوَأَمِنَ أَهْلُ ٱلْقُرَىٰٓ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ٩٨ أَفَأَمِنُواْ مَكْرَ ٱللَّهِ ۚ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ ٱللَّهِ إِلَّا ٱلْقَوْمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ٩٩﴾

«Եվ եթե բնակավայրերի ժողովուրդը հավատ ար և աստվածավախ լիներ, ապա Մենք նրանց հ ամար կբացեինք երկնքի և երկրի բարիքները: Ս ակայն նրանք սուտ համարեցին, ուստի Մենք նր անց պատժեցինք այն ամենի համար, ինչ նրանք վաստակում էին»: 96

«Մի՞թե քաղաքների բնակիչներն ապահով են , որ Մեր պատիժը կհասնի նրանց գիշերով, մինչ նրանք քնած են»: 97

«Կամ մի՞թե քաղաքների բնակիչներն ապահ ով են Մեր պատժի հասնելուց առավոտյան, մինչ նրանք զվարճանում են»:

«Մի՞թե նրանք կարծում են, թե ապահով են Ալ լահի խորամանկությունից: Բայց Ալլահի խորամ անկությունից իրենց ապահով են զգում միայն կ որուստ կրողները»: [Ալ-Ա'րոֆ:96-99]:

Եվ թող նա դիտարկի նախորդների պատմութ յունը, քանզի պատմությունը խրատ է բանական ություն ունեցողների համար և իմացություն՝ նր

ա համար, ում սրտի վրա վարագույր չի իջել: Եվ Ալլահից է օգնությունը:

Իսլամական դավանանքի հիմունքները

Իսլամական կրոնը, ինչպես արդեն պարզաբա նել ենք, դավանանք է և օրենք, և մենք անդրադա րձել ենք նրա որոշ օրենքներին և նշել ենք նրա հ իմնասյուները, որոնք համարվում են նրա օրենք ների հիմքը:

Իսկ իսլամական դավանանք ի հիմքերն են՝ հա վատն Ալլահին, Նրա հրեշտակներին, Նրա Գրքեր ին, Նրա Առաքյալներին, Վերջին օրվան և կանխո րոշմանը՝ լինի այն բարի, թե՛ չար:

Եվ այս հիմքերի մասին են վկայում Ալլահի Գի րքը և Նրա Մարգարեի ﷺ Սուննան:

Եվ Ալլահն Իր գրքում ասում է.

﴿لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ...﴾

«Բարեպաշտությունը ոչ թե ձեր դեմքը դեպի արևելք կամ արևմուտք դարձնելն է, այլ իսկական բարեպաշտը նա է, ով հավատում է Ալլահին, Վերջին օրվան, հրեշտակներին, Գրքին և մարգարեներին...» [Սուրա Ալ-Բակարա, այաթ 177] Եվ նա ասում է ճակատագրի վերաբերյալ.

﴿إِنَّا كُلَّ شَىْءٍ خَلَقْنَٰهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾ وَمَآ أَمْرُنَآ إِلَّا وَٰحِدَةٌ كَلَمْحٍۭ بِٱلْبَصَرِ ﴿٥٠﴾﴾

«Անշուշտ, Մենք ամեն ինչ ստեղծել ենք չափո վ:

Եվ Մեր հրամանը միայն մեկն է՝ աչքի ակնթա րթի պես» (50): [Ալ-Կոմար:49-50]:

Եվ Ալլահի Առաքյալի ﷺ Սուննայում Մարգարե ն ﷺ ասում է՝ պատասխանելով Ջիբրայիլին(Գաբ րիելին), երբ նա հարցրեց հավատքի մասին:

«الْإِيمَانُ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ: خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».

«Հավատքն այն է, որ հավատաս Ալլահին, Նր ա հրեշտակներին, Նրա գրքերին, Նրա առաքյալ ներին, Վերջին օրվան, և հավատաս ճակատագր ին՝ դրա լավին և չարին»[1]:

Հավատք Բարձրյալ Ալլահին

Իսկ հավատքը Ալլահի հանդեպ ներառում է չո րս սկզբունք՝

Առաջին սկզբունքը՝ Հավատք Ալլահի գոյությ անը:

Նրա՝ Ամենաբարձրյալի, գոյության մասին վկ այում են՝ բնածին էությունը, բանականությունը, աստվածային օրենքը և զգայարանները:

Իսկ ինչ վերաբերում է բնազդի ապացույցին Ն րա գոյության մասին (Փա՛ռք Նրան), ապա յուրա քանչյուր արարած ստեղծվել է իր Արարչի հանդե

[1] Հաղորդել է Մուսլիմը, Հավատքի գիրք, համար (8), Աբու Դաուդ՝ Սուննայի գիրք, Գլուխ՝ ճակատագրի մասին, համար (4695):

պ հավատքով՝ առանց նախնական մտածողությ ան կամ ուսուցման, և չի շեղվում այս բնազդի պ ահանջից, բացի նրանից, ում սրտում հայտնվել է մի բան, որը նրան շեղում է դրանից: Ըստ Մարգա րեի (խաղաղություն և օրհնություն լինի նրան) խ ոսքի.

«مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ».

«Յուրաքանչյուր նորածին ծնվում է մաքուր բ նությամբ՝ ֆիտրայով, ապա նրա ծնողներն են նր ան դարձնում հուդայական, քրիստոնյա կամ զր ադաշտական»[1]:

2- Իսկ Ամենակարող Աստծո գոյության բանա կան փաստարկն այն է, որ այս արարածները՝ թե ՛ նախկին, թե՛ ներկա, պետք է ունենան մի Արար իչ, որը նրանց գոյություն է տվել, քանզի նրանք չ են կարող իրենք իրենց ստեղծել, ոչ էլ կարող են պատահականորեն գոյանալ:

Ինչ-որ բան ինքն իրեն չի ստեղծում, որովհետ և մինչև իր գոյությունը այն ոչինչ է, ապա ինչպե՞ ս կարող է ստեղծող լինել:

Եվ չի կարող պատահականորեն գոյություն ու նենալ, որովհետև ամեն իրադարձություն պետք

[1] Հաղորդել են ալ-Բուխարին՝ «Հուղարկավորություններ» գիրք, «Եթե տղան իսլամ ընդունի և մահանա, արդյո՞ք նրա համար աղոթք կատարվում է, և արդյո՞ք տղային իսլամ է ներկայացվում» գլուխ, համար (1292), և Մուսլիմը՝ «Ճակատագիր» գիրք, «Յուրաքանչյուր նորածնի ֆիտրայի վրա ծնվելու իմաստը, և անհավատների ու մուսուլմանների երեխաների մահվան վճիռը» գլուխ, համար (2658):

է ունենա իր ստեղծողը: Եվ քանի որ դրա գոյությ ունն այս հրաշալի համակարգով, ներդաշնակ ի ամաչափությամբ և պատճառների ու դրանց հե տևանքների, ինչպես նաև էակների միմյանց հետ ունեցած ամուր կապով կտրականապես բացառ ում է, որ դրա գոյությունը պատահականություն լինի, քանզի պատահականորեն գոյություն ունե ցողն իր գոյության հիմքում համակարգ չունի, ա պա ինչպե՞ս կարող է այն կանոնավոր լինել իր գ ոյատևման և զարգացման ընթացքում:

Եվ եթե այս արարածները չեն կարող իրենք իր ենց ստեղծել, ոչ էլ պատահականորեն գոյանալ, ապա հաստատվում է, որ նրանք պետք է ունենա ն Արարիչ, և Նա Ալլահն է՝ աշխարհների Տերը:

Եվ Ալլահը Ատ-Տուր սուրայում հիշատակել է ա յս բանական ապացույցն ու անհերքելի փաստա րկը: Ալլահն ասաց.

﴿أَمْ خُلِقُواْ مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَٰلِقُونَ ٣٥﴾

«Միթե՞ նրանք ստեղծվել են ոչնչից, թե՞ իրենք են Ստեղծողները»: [Սուրա Տուր, այաթ 35] Այսին քն՝ նրանք չեն ստեղծվել առանց Ստեղծողի, ոչ էլ իրենք են իրենց ստեղծել, ուստի հաստատվում է , որ նրանց Ստեղծողը Ամենաբարձրյալ Ալլահն է: Այդ իսկ պատճառով, երբ Ջուբեյր իբն Մուտղիմը (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից) լսեց առաքյալին (Ալլահի օրհնությունն ու խաղաղությունը լինի նր

ա վրա) կարդալիս «Ատ-Տուր» սուրան, և նա հաս ավ այս այաթներին.

﴿أَمْ خُلِقُواْ مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَٰلِقُونَ ۝٣٥ أَمْ خَلَقُواْ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ۝٣٦ أَمْ عِندَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ ٱلْمُصَيْطِرُونَ ۝٣٧﴾

«Միթե՞ նրանք ստեղծվել են ոչնչից, թե՞ իրենք են Ստեղծողները:

Թե՞ նրանք են ստեղծել երկինքներն ու երկիր ը: Այլ նրանք համոզված չեն: 36

Մի՞թե քո Տիրոջ գանձերը նրանց մոտ են, թե՞ նրանք են տիրապետողները»: 37 [Ատ-Տուր:35-37]

Եվ Ջուբեյրը, որն այն ժամանակ բազմաստվա ծապաշտ էր, ասաց. «Քիչ մնաց սիրտս թռչեր, և դա այն առաջին անգամն էր, երբ հավատքը հաստատվեց իմ սրտում»[1]:

Եվ եկեք դա պարզաբանող մի օրինակ բերենք. եթե որևէ մեկը ձեզ պատմեր մի վեհաշուք պալատի մասին, որը շրջապատված է այգիներով, որոնց միջով հոսում են գետեր, լցված է կահույքով ու մահճակալներով և զարդարված է իր հիմնականն ու լրացուցիչ բաղադրիչների ամենատարբեր զարդերով, և եթե նա քեզ ասեր, թե այս պալատը և նրա մեջ եղած կատարելությունն ինքն իրեն է ստեղծել, կամ այսպես պատահաբար է գոյացել՝ առանց ստեղծողի, դու կշտապեիր ժխտել ու հեր

[1] Հաղորդել է ալ-Բուխարին՝ սուրա «Ատ-Տուր», թիվ (4854):

քել դա և նրա խոսքը հիմարություն կհամարեիր: Դրանից հետո մի՞թե կարելի է կարծել, թե այս ըն դարձակ տիեզերքը՝ իր երկրով, երկնքով, երկնայ ին մարմիններով, իր վիճակներով և իր հրաշալի ու զարմանահրաշ համակարգով, ինքն իրեն է ս տեղծել, կամ պատահականորեն է գոյացել՝ առա նց Արարչի:

3- Իսկ Աստվածային օրենքի վկայությունը Բա ռնյալ Ալլահի գոյության մասին այն է, որ բոլոր ե րկնային Գրքերը վկայում են այդ մասին, և որ դր անցում պարունակվող արդարացի դրույթները, որոնք ապահովում են արարածների շահերը, ա պացույց են, որ դրանք Իմաստուն, Իր արարածն երի շահերին քաջատեղյակ Տիրոջից են: Եվ նրա բերած տիեզերական լուրերը, որոնց ճշմարտաց իությունը վկայել է իրականությունը, ապացույց են, որ դրանք մի Տիրոջից են, Ով ի զորու է ստեղծ ել այն, ինչի մասին տեղեկացրել է:

4- Իսկ Ալլահի գոյության զգայական ապացույ ցները երկու տեսակի են՝

Նրանցից մեկը. մենք լսում և ականատես ենք լինում աղոթողներին տրվող պատասխանին և ն եղյալներին ցուցաբերվող օգնությանը, ինչը միա նշանակ վկայում է Նրա՝ Բարձրյալի, գոյության մ ասին: Բարձրյալ Ալլահն ասում է.

﴿وَنُوحًا إِذۡ نَادَىٰ مِن قَبۡلُ فَٱسۡتَجَبۡنَا لَهُۥ...﴾

«Եվ Նոյին, երբ նա նախկինում օգնություն խնդրեց, և Մենք պատասխանեցինք նրան...» [Անբիյա:76] Ալլահն ասաց.

﴿إِذۡ تَسۡتَغِيثُونَ رَبَّكُمۡ فَٱسۡتَجَابَ لَكُمۡ...﴾

«Երբ դուք օգնություն էիք խնդրում ձեր Տիրոջ ից, և Նա պատասխանեց ձեզ...» [Ալ-Անֆալ:9]

Եվ «Սահիհ ալ-Բուխարի»-ում Անաս իբն Մալիքը (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից) ասաց.

«إنَّ أعرابيًّا دَخَلَ يَوْمَ الجُمُعَةِ -والنَّبِيُّ صلَّى اللَّهُ عليهِ وسلَّمَ يَخْطُبُ- فقالَ: يا رسُولَ اللَّهِ، هَلَكَ المَالُ، وجَاعَ العِيَالُ، فَادْعُ اللَّهَ لنَا؛ فَرَفَعَ يَدَيْهِ ودَعَا، فَثَارَ السَّحَابُ أمْثَالَ الجِبَالِ، فَلَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِنْبَرِهِ حتَّى رَأَيْتُ المَطَرَ يَتَحَادَرُ عَنْ لِحْيَتِهِ».

«Ուրբաթ օրը մի արաբ քոչվոր մտավ մզկիթ, այն պահին, երբ Մարգարեն ﷺ քարոզում էր, և ասաց. «Ո՛վ Ալլահի Առաքյալ, ունեցվածքը կործան վել է, ընտանիքները սովի մեջ են. խնդրում ենք՝ աղոթիր Ալլահին մեզ համար»: Այդ ժամանակ նա բարձրացրեց իր ձեռքերը և աղոթեց: Եվ ահա ամպերը բարձրացան լեռների նման: Եվ նա չիջավ ի ր մինբարից, մինչև ես տեսա, թե ինչպես էր անձրևը հոսում նրա մորուքի վրայով»:[1]

Հաջորդ ուրբաթ օրը այդ արաբ քոչվորը, կամ ուրիշ մեկը, կանգնեց և ասաց. «Ո՛վ Ալլահի Առաքյալ, շենքերը քանդվել են, ունեցվածքը ջրի տակ է

[1] Ալ-Բուխարի: Գիրք՝ Ուրբաթ, Գլուխ՝ Ուրբաթօրյա քարոզի ժամանակ անձրևի աղոթք, համար (891):

անցել, խնդրում ենք՝ աղոթիր Ալլահին մեզ համա
ր»: Ապա նա բարձրացրեց իր ձեռքերը և ասաց ﷺ

«اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا».

«Ո՛վ Ալլահ, թող այն լինի մեր շուրջը, և ոչ թե մ
եր վրա»: Եվ նա որ կողմը ցույց էր տալիս, այդ կո
ղմում ամպերը անմիջապես բացվում էին[1]:

Եվ աղոթողներին պատասխանելը մինչև մեր օրերը ականատես եղած իրողություն է նրա համ
ար, ով անկեղծորեն ապավինում է Ամենակարող Աստծուն և կատարում է պատասխան ստանալո
ւ պայմանները:

Երկրորդ փաստարկ. մարգարեների նշաններ
ը, որոնք կոչվում են հրաշքներ, և որոնց մարդիկ ականատես են լինում կամ որոնց մասին լսում ե
ն, անհերքելի ապացույց են նրանց Ուղարկողի՝ Ա
մենաբարձրյալ Ալլահի գոյության: Քանզի դրանք մարդկային կարողությունների սահմաններից դ
ուրս են, և Ալլահն է դրանք իրագործում՝ ի զորակ
ցություն Իր առաքյալների և ի հաղթանակ նրան
ց:

Օրինակ՝ Մուսայի (Մովսեսի) հրաշքը, երբ Ամե
նաբարձրյալ Ալլահը նրան հրամայեց իր գավազ
անով հարվածել ծովին: Նա հարվածեց, և ծովը բ

[1] Հաղորդել է ալ-Բուխարին. Գիրք ուրբաթօրյա աղոթքի մասին, Գլուխ՝ ուրբաթօրյա քարոզի ժամանակ անձրև խնդրելու մասին, համար (891), և Մուսլիմը. Գիրք անձրև խնդրելու աղոթքի մասին, Գլուխ՝ անձրև խնդրելու ժամանակ աղոթելու մասին, համար (897):

աժանվեց տասներկու ցամաք ճանապարհների, իսկ դրանց միջև եղած ջրերը կանգնած էին լեռն երի նման: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.

﴿فَأَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنِ ٱضۡرِب بِّعَصَاكَ ٱلۡبَحۡرَۖ فَٱنفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرۡقٖ كَٱلطَّوۡدِ ٱلۡعَظِيمِ ٦٣﴾

«Եվ Մենք հայտնեցինք Մուսային (Մովսեսին) , որ իր գավազանով հարվածի ծովին: Եվ այն ճեղ քվեց, և ամեն մի մասը դարձավ հսկա լեռան նման»: [Աշ-Շու'արա:63]

Եվ երկրորդ օրինակը՝ Հիսուսի (խաղաղությու ն նրան) հրաշքը, որտեղ նա Ալլահի թույլտվությ ամբ հարություն էր տալիս մեռելներին և նրանց հանում գերեզմաններից: Բարձրյալ Ալլահը նրա մասին ասում է.

﴿...وَأُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰ بِإِذۡنِ ٱللَّهِۖ...﴾

«...և կենդանացնում եմ մեռելներին Ալլահի թո ւյլտվությամբ...» [Ալ 'Իմրան:49]: Նա ասաց.

﴿...وَإِذۡ تُخۡرِجُ ٱلۡمَوۡتَىٰ بِإِذۡنِيۖ...﴾

«...և երբ դու մեռելներին դուրս էիր բերում Իմ թույլտվությամբ...» [Ալ-Մաիդա:110]

Եվ երրորդ օրինակը. երբ Կուրեյշ ցեղը Մուհա մմադ մարգարեից ﷺ հրաշք պահանջեց, նա մատ նացույց արեց լուսինը, և այն երկու մասի բաժան վեց, ինչը տեսան մարդիկ: Եվ այդ մասին Բարձրյ ալ Ալլահն ասում է.

﴿ٱقۡتَرَبَتِ ٱلسَّاعَةُ وَٱنشَقَّ ٱلۡقَمَرُ ۝١ وَإِن يَرَوۡاْ ءَايَةٗ يُعۡرِضُواْ وَيَقُولُواْ سِحۡرٞ مُّسۡتَمِرّٞ ۝٢﴾

«Մոտեցավ ժամը և լուսինը բաժանվեց: Եվ եթե նրանք մի հրաշք են տեսնում, երես են թեքում և ասում. «Սա շարունակական կախարդանք է»»: [Կամար:1-2]

Այս ընկալելի նշանները, որոնք Ալլահն իրակա նացնում է ի զորակցություն Իր առաքյալների և ի հաղթանակ նրանց, անհերքելիորեն վկայում ե ն Նրա գոյության մասին:

Երկրորդը, ինչը ներառում է Ալլահի հանդեպ ի ավատքը՝ հավատքն է Նրա Տերությանը, այսինք ն՝ հավատալը, որ Նա է միակ Տերը, Ով չունի ո՛չ զ ուգընկեր, ո՛չ էլ օգնական:

Տերը՝ Նա, ումն է արարչությունը, տիրապետո ւթյունը և հրամանը, ուստի չկա արարիչ, բացի Ա լլահից, և չկա տեր, բացի Նրանից, և չկա հրամա ն, բացի Նրանից: Ասել է Ամենաբարձրյալը.

﴿...أَلَا لَهُ ٱلۡخَلۡقُ وَٱلۡأَمۡرُۗ...﴾

«...Ահա՛, Նրան է պատկանում և՛ արարչությու նը, և՛ հրամանը...»: [Ալ-Ա'րաֆ:54]: Նա ասաց.

﴿...ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ لَهُ ٱلۡمُلۡكُۚ وَٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمۡلِكُونَ مِن قِطۡمِيرٍ﴾

«Այդպիսին է Ալլահը՝ ձեր Տերը, Նրանն է իշխ անությունը, իսկ նրանք, ում դուք երկրպագում ե

ք Նրա փոխարեն, անգամ ամենաչնչին բանի չեն տիրապետում»: [Ֆատիր:13]

Հայտնի չէ, որ արարածներից որևէ մեկը ժխտել է Ալլահի՝ Փառք Նրան, Տերությունը, բացի նրա նից, ով եղել է ամբարտավան՝ չհավատալով իր ա սածին, ինչպես եղավ Փարավոնի դեպքում, երբ ն ա ասաց իր ժողովրդին.

﴿فَقَالَ أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلۡأَعۡلَىٰ ٢٤﴾

«Եվ ասաց. «Ես եմ ձեր ամենաբարձրյալ Տերը »»: 24 [Ան-Նազիաթ:24], Նա ասաց

﴿...يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمَلَأُ مَا عَلِمۡتُ لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرِي...﴾

«...Ո՛վ մեծամեծներ, ես ձեզ համար ինձնից բա ցի այլ աստված չգիտեմ...»: [Կոսոս:38], սակայն դ ա դավանանքից չէ: Ալլահն ասաց.

﴿وَجَحَدُواْ بِهَا وَٱسۡتَيۡقَنَتۡهَآ أَنفُسُهُمۡ ظُلۡمٗا وَعُلُوّٗاۚ...﴾

«Եվ նրանք ուրացան դրանք, մինչդեռ իրենց հ ոգիները համոզված էին դրանցում, անարդարու թյամբ և ամբարտավանությամբ...»: [Ան-Նամլ:14] Եվ Մուսան(Մովսեսն) ասաց փարավոնին, ինչպ ես Ալլահը պատմել է նրա մասին.

﴿...لَقَدۡ عَلِمۡتَ مَآ أَنزَلَ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ بَصَآئِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَٰفِرۡعَوۡنُ مَثۡبُورٗا﴾

«Դու հաստատ գիտես, որ սրանք որպես ակն հայտ ապացույցներ իջեցրել է միայն երկինքներ

ի և երկրի Տերը, և ես, ո՛վ Փարավոն, իսկապես կ արծում եմ, որ դու կործանված ես»: [Իսրա:102] Ա յդ պատճառով էլ բազմաստվածներն ընդունում էին Ալլահի Տեր լինելը, բայց միևնույն ժամանակ Նրան գործընկերներ էին վերագրում երկրպագո ւթյան մեջ: Բարձրյալ Ալլահն ասաց.

﴿قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨٤ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ٨٥ قُلۡ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبۡعِ وَرَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ٨٦ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ ٨٧ قُلۡ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨٨ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ فَأَنَّىٰ تُسۡحَرُونَ ٨٩﴾

«Ասա. «Ու՞մն է երկիրը և այն ամենը, ինչ նրա մեջ է, եթե դուք գիտեք»» (84):

«Նրանք կասեն. «Ալլահինն է»»:

Ասա. «Մի՞թե չեք խորհում» (85):

Ասա. «Ո՞վ է յոթ երկինքների Տերը և Մեծ գահի Տերը» (86):

«Նրանք կասեն. «Ալլահինն է»»:

Ասա. «Մի՞թե չեք երկյուղում» (87):

Ասա. «Ո՞վ է, որի ձեռքում է ամեն ինչի լիակատ ար իշխանությունը, Ով պաշտպանում է, իսկ Նր ա դեմ ոչ ոք չի կարող պաշտպանել, եթե գիտեք» (88):

«Նրանք կասեն. «Ալլահինն է»»:

Ասա. «Այդ դեպքում ինչպե՞ս եք խաբվում» (89)»: [Ալ-Մումինուն:84 - 89]:

Ալլահն ասաց.

﴿وَلَئِن سَأَلۡتَهُم مَّنۡ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡعَلِيمُ ٩﴾

«Եվ եթե դու նրանց հարցնես. «Ո՞վ է ստեղծել երկինքներն ու երկիրը», նրանք անպայման կասեն. «Դրանք ստեղծել է Ամենակարողը, Ամենագետը»»: [Ազ-Զուխրուֆ:9]:

Եվ Փառավորն ասաց.

﴿وَلَئِن سَأَلۡتَهُم مَّنۡ خَلَقَهُمۡ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُۖ فَأَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ ٨٧﴾

«Եվ եթե նրանց հարցնես, թե ով է նրանց ստեղծել, նրանք անպայման կասեն՝ Ալլահը: Ուրեմն ի՞նչպես են մոլորվում ճշմարտությունից»: [Ազ-Զուխրուֆ:87]:

Եվ Ամենաբարձրյալ Ալլահի հրամանը ընդգրկում է և՛ տիեզերական, և՛ կրոնաիրավական հրամանը: Ուստի, ինչպես Նա տիեզերքի կառավարիչն է, որն իր կամեցածով է վճռում՝ համաձայն իր իմաստության պահանջի, այդպես էլ Նա է դրա մեջ իշխողը՝ պաշտամունքի օրենքով և փոխհարաբերությունների կանոններով՝ համաձայն իր իմաստության պահանջի: Ով Բարձրյալ Ալլահի հետ մեկտեղ օրենսդիր է ընդունում երկրպագության մեջ, կամ դատավոր՝ գործարքներում, նա Նրան համահավասար է վերագրել և չի իրագործել հավատքը:

Երրորդը, ինչը ներառում է Ալլահի հանդեպ հավատքը, դա Նրա աստվածության հանդեպ հավատքն է: Այսինքն՝ որ Նա է միակ ճշմարիտ Աստվա

ծը, և Նա հավասարը չունի: Եվ (Ալ-Իլահ) բառը ն շանակում է (Ալ-Մա'լուհ), այսինքն՝ (Երկրպագվո ղը)՝ սիրով և մեծարանքով:

Ալլահն ասաց.

﴿وَإِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلرَّحۡمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ١٦٣﴾

«Եվ ձեր Աստվածը միակ Աստվածն է: Չկա ոչ մի աստվածություն, որն արժանի է երկրպագութ յան, բացի Նրանից: Նա Ողորմածն է, Գթառատը» : [Ալ-Բակարա:163] Ալլահն ասաց.

﴿شَهِدَ ٱللَّهُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ وَأُوْلُواْ ٱلۡعِلۡمِ قَآئِمَۢا بِٱلۡقِسۡطِۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ١٨﴾

«Ալլահը, հրեշտակները և գիտության տերեր ը վկայում են, որ չկա աստված, բացի Նրանից, և որ Նա արդարություն է հաստատում: Չկա աստվ ած, բացի Նրանից՝ Ամենազորից, Ամենաիմաստո ւնից»: [Ալ 'Իմրան:18]։ Եվ յուրաքանչյուր ոք, ով Ա լլահից բացի մեկ այլ աստված է ընդունում, որին երկրպագում է, ապա նրա աստվածությունը ան վավեր է: Եվ ասել է Ամենաբարձրյալ Ալլահը.

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ ٱلۡبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡكَبِيرُ ٦٢﴾

«Այդպես է, որովհետև Ալլահն է Ճշմարտությո ւնը, և այն, ինչին նրանք եկրպագում են Նրանից բացի, սուտ է, և որ Ալլահն է Բարձրյալը, Մեծագո ւյնը»: [Հաջջ:62] Եվ նրանց աստվածներ անվանե

լը նրանց աստվածության իրավունք չի տալիս. Ա լլաի Բարձրյալն ասաց (Ալ-Լաթի, ալ-'Ուզզայի և Մանաթի) մասին.

﴿إِنۡ هِيَ إِلَّآ أَسۡمَآءٞ سَمَّيۡتُمُوهَآ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُم مَّآ أَنزَلَ ٱللَّهُ بِهَا مِن سُلۡطَٰنٍۚ...﴾

«Նրանք ընդամենը անուններ են, որոնք դուք և ձեր նախնիներն եք հորինել, և որոնց համար Ա լլահը ոչ մի ապացույց չի իջեցրել...» [Ան-Նաջմ:23].

Եվ նա ասաց Հուդի մասին, (խաղաղություն ն րան), որ նա ասաց իր ժողովրդին:

﴿...أَتُجَٰدِلُونَنِي فِيٓ أَسۡمَآءٖ سَمَّيۡتُمُوهَآ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُم مَّا نَزَّلَ ٱللَّهُ بِهَا مِن سُلۡطَٰنٖۚ...﴾

«...Մի՞թե վիճում եք ինձ հետ այն անունների շ ուրջ, որոնք դուք և ձեր հայրերն եք հորինել, որո նց վերաբերյալ Ալլահը ոչ մի ապացույց չի իջեցր ել...»: [Ալ-Ա'րաֆ:71]:

Եվ նա ասաց Յուսուֆի (Հովսեփի) մասին (խա ղաղություն նրան), որ նա ասաց բանտի իր երկո ւ ընկերներին.

﴿يَٰصَٰحِبَيِ ٱلسِّجۡنِ ءَأَرۡبَابٞ مُّتَفَرِّقُونَ خَيۡرٌ أَمِ ٱللَّهُ ٱلۡوَٰحِدُ ٱلۡقَهَّارُ ٣٩ مَا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِهِۦٓ إِلَّآ أَسۡمَآءٗ سَمَّيۡتُمُوهَآ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُم مَّآ أَنزَلَ ٱللَّهُ بِهَا مِن سُلۡطَٰنٍۚ...﴾

«Ո՛վ իմ երկու բանտակից ընկերներ, արդյո՞ք բազմաթիվ աստվածները ավելի լավ են, թե՞ Միա կ, Ամենակարող Ալլահը:Դուք Նրանից բացի երկ րպագում եք ընդամենը անունների, որոնք դուք

և ձեր հայրերն եք հորինել, և որոնց համար Ալլա հը որևէ ապացույց չի իջեցրել...»:

[Յուսուֆ:39-40]

Եվ այս պատճառով առաքյալները (խաղաղու թյուն և օրհնություն Ալլահի նրանց վրա) ասում է ին իրենց ժողովուրդներին.

﴿...ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥ...﴾

«...Երկրպագե՛ք Ալլահին, քանզի Նրանից բաց ի այլ աստված չունեք...»: [Ալ-Ա'րաֆ:59] Սակայն բազմաստվածները մերժեցին դա և Ալլահից բա ցի աստվածներ վերցրեցին, որոնց երկրպագում են Ամենաբարձրյալ Ալլահի հետ միասին և նրան ցից խնդրում են հաղթանակ ու օգնություն հայց ում:

Եվ Ալլահը՝ Փառավոր և Մեծարելի, անվավեր է դարձրել բազմաստվածների կողմից այս աստվ ածությունների ընդունումը՝ երկու բանական փ աստարկով:

Առաջինը. այն կեղծ աստվածությունները, որո նց նրանք ընտրել են, չունեն աստվածությանը հ ատուկ ոչ մի առանձնահատկություն: Դրանք ստ եղծված են և չեն ստեղծում, չեն կարող օգուտ բե րել իրենց երկրպագողներին և չեն կարող վնաս հեռացնել նրանցից, չեն տիրապետում նրանց կյ անքի կամ մահվան վրա, և չեն տիրապետում ոչ մի բանի երկինքներում, և դրանցում որևէ բաժին չունեն:

Ալլահն ասաց.

﴿وَٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً لَّا يَخۡلُقُونَ شَيۡـٔٗا وَهُمۡ يُخۡلَقُونَ وَلَا يَمۡلِكُونَ لِأَنفُسِهِمۡ ضَرّٗا وَلَا نَفۡعٗا وَلَا يَمۡلِكُونَ مَوۡتٗا وَلَا حَيَوٰةٗ وَلَا نُشُورٗا ٣﴾

«Եվ նրանք Նրանից բացի այլ աստվածներ ըն դունեցին, որոնք ոչինչ չեն ստեղծում, մինչդեռ իր ենք ստեղծված են, և չեն տիրապետում իրենց հ ամար ոչ վնասի, ոչ օգուտի, և չեն տիրապետում ոչ մահվան, ոչ կյանքի և ոչ հարության»: [Ֆուրկա ն:3]

Ալլահն ասաց.

﴿قُلِ ٱدۡعُواْ ٱلَّذِينَ زَعَمۡتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ لَا يَمۡلِكُونَ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا لَهُمۡ فِيهِمَا مِن شِرۡكٖ وَمَا لَهُۥ مِنۡهُم مِّن ظَهِيرٖ ٢٢ وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنۡ أَذِنَ لَهُۥ...﴾

«Ասա՛. «Կանչեցե՛ք նրանց, որոնց դուք պաշտ ում էիք Ալլահից բացի»: Նրանք փոշու հատիկի չ ափ անգամ իշխանություն չունեն երկնքում և ոչ էլ երկրի վրա: Եվ նրանք դրանցում ոչ մի բաժին չ ունեն: Եվ Նա նրանցից ոչ մի օգնական չունի: Եվ Նրա մոտ բարեխոսությունը օգուտ չի տա, բացի նրանից, ում Նա թույլ կտա...»: [Սաբա:22-23]

وقال تعالى: ﴿أَيُشۡرِكُونَ مَا لَا يَخۡلُقُ شَيۡـٔٗا وَهُمۡ يُخۡلَقُونَ ١٩١ وَلَا يَسۡتَطِيعُونَ لَهُمۡ نَصۡرٗا وَلَآ أَنفُسَهُمۡ يَنصُرُونَ ١٩٢﴾

Եվ Ամենաբարձրյալն ասաց. «Մի՞թե նրանք Ն րան հավասարեցնում են նրանց, ովքեր ոչինչ չեն

ստեղծում, մինչդեռ իրենք ստեղծված են: 191 Եվ ի զորու չեն նրանց օգնել, ոչ էլ իրենք իրենց են օգ նում 192»: [Ալ-Ա'րաֆ:191-192]

Եվ եթե սա է այդ աստվածների վիճակը, ապա նրանց որպես աստվածներ ընդունելը մեծագույ ն հիմարություն է և ամենամեծ սուտը:

Երկրորդը՝ այս բազմաստվածները խոստովա նում էին, որ Ամենաբարձրյալ Ալլահն է միակ Տեր ն ու Արարիչը, Ում ձեռքում է ամեն ինչի իշխանու թյունը, և Նա է, Ով պաշտպանում է, և ոչ ոք չի կա րող պաշտպանել Նրանից: Սա պարտադրում է, ո ր նրանք Նրան միակ ճանաչեն աստվածայնությ ան մեջ, ինչպես որ Նրան միակ էին ճանաչել տեր ության մեջ: Ալլահն ասաց.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُمۡ وَٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ٢١ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ فِرَٰشٗا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءٗ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَخۡرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزۡقٗا لَّكُمۡۖ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٢٢﴾

«Մարդիկ, երկրպագեցե՛ք ձեր Տիրոջը՝ Նրան, Ով ձեզ ստեղծեց, ինչպես նաև նրանց, ովքեր եղե լ են ձեզնից առաջ, որպեսզի դուք բարեպաշտ լի նեք ու խուսափեք մեղքերից: Նա է, Ով ձեզ համա ր երկիրը դարձրել է հարթ մակերես՝ որպես անկ ողին, երկինքը՝ որպես շինվածք, և երկնքից ջուր է իջեցրել, որով դուրս է բերել պտուղներ՝ որպես ապրուստ ձեզ համար: Ուրեմն մի՛ դասեք Ալլահի

ն համահավասարներ, մինչդեռ դուք գիտեք (որ չ կա Նրան հավասար ոչ ոք)»: [Բակարա:21-22]

Ալլահն ասաց.

﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُۖ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾﴾

«Եվ եթե նրանց հարցնես, թե ով է նրանց ստե ղծել, նրանք անպայման կասեն՝ Ալլահը: Ուրեմն ի՞նչպես են մոլորվում ճշմարտությունից»: [Ազ-Ջ ուխրուֆ:87]:

Ալլահն ասաց.

﴿قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ فَذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمُ ٱلْحَقُّۖ فَمَاذَا بَعْدَ ٱلْحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُۖ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ﴿٣٢﴾﴾

«Ասա. «Ո՞վ է ձեզ ապրուստ տալիս երկնքից ո ւ երկրից, կամ ո՞վ է տիրապետում լսողությանն ո ւ տեսողությանը: Ո՞վ է կենդանին հանում մեռած ից և մեռածը՝ կենդանուց, և ո՞վ է կառավարում ա մեն ինչ»: Նրանք կասեն՝ «Ալլահը»: Ապա ասա. « Մի՞թե չեք դառնա աստվածավախ»: Ահա այդպի սին է Ալլահը՝ ձեր ճշմարիտ Տերը: Ապա ի՞նչ կա ճ շմարտությունից հետո, բացի մոլորությունից: Ու րեմն ի՞նչպես եք շեղվում ճշմարտությունից»:

[Յունուս:31-32]:

Չորրորդ կետը, որը ներառում է Ալլահի հանդ եպ հավատքը՝ հավատալ Նրա Անուններին և Հա տկանիշներին:

Այսինքն՝ հաստատել այն Անուններն ու Հատկ անիշները, որոնք Ալլահը հաստատել է Իր համա ր Իր Գրքում կամ Իր Առաքյալի ﷺ Սուննայում, այ նպես, ինչպես վայել է Նրան՝ առանց խեղաթյուր ելու, մերժելու, կերպավորելու կամ նմանեցնելու: Ասել է Բարձրյալ Ալլահը.

﴿وَلِلَّهِ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ فَٱدۡعُوهُ بِهَاۖ وَذَرُواْ ٱلَّذِينَ يُلۡحِدُونَ فِيٓ أَسۡمَٰٓئِهِۦۚ سَيُجۡزَوۡنَ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٨٠﴾

«Ամենագեղեցիկ անունները Ալլահինն են, դի մե՛ք Նրան դրանցով և հեռո՛ւ մնացեք նրանցից, ովքեր աղավաղում են Նրա անունները: Նրանք կ հատուցվեն իրենց արածի համար»: [Ալ-Ա'րաֆ:1 80] Ալլահն ասաց.

﴿...وَلَهُ ٱلۡمَثَلُ ٱلۡأَعۡلَىٰ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ﴾

«...և Նրան է պատկանում Բարձրագույն Նկա րագիրը երկինքներում և երկրում: Եվ Նա է Ամեն ազորը, Իմաստունը»:

[Առ-Ռում:27] Ալլահն ասաց.

﴿...لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ﴾

«Նրան նման ոչինչ չկա, և Նա է Լսողը և Տեսնո ղը»: [Շուրա:11]

Այս հարցում մոլորվել են երկու խմբավորում.

Դրանցից մեկը՝ (ալ-Մու'ատտիլա) նրանք են, ո վքեր ժխտեցին անուններն ու հատկանիշները կ ամ դրանց մի մասը՝ պնդելով, որ դրանք Ալլահին վերագրելը ենթադրում է նմանեցում, այսինքն՝ Ա մենակարող Աստծուն իր ստեղծածներին նմանե ցնելը: Այս պնդումը սխալ է մի քանի պատճառնե րով, որոնցից են.

Առաջինը՝ որ այն ենթադրում է սուտ հետևան քներ, ինչպիսին է հակասությունը Փառապանծ Ա լլահի խոսքում, և դա այն պատճառով, որ Ամենա բարձրյալ Ալլահն Իր համար հաստատեց անուն ներն ու հատկանիշները և ժխտեց, որ Իր նման ո րևէ բան կա: Իսկ եթե դրանց հաստատումը ենթ ադրեր նմանեցում, ապա Ալլահի խոսքում հակա սություն կլիներ, և դրա մի մասը կհերքեր մյուսի ն:

Երկրորդը. երկու բաների՝ անվան կամ որևէ հ ատկանիշի մեջ համընկնելը չի նշանակում, որ դ րանք նույնական են, այսպես, դուք տեսնում եք ե րկու մարդկանց, որոնք ընդհանրություն ունեն ն րանում, որ նրանցից յուրաքանչյուրը մարդ է՝ լսո ղ, տեսնող, խոսող, Եվ դա չի նշանակում, որ դրա նք նման են մարդկային իմաստներով՝ լսողությա մբ, տեսողությամբ և խոսքով:

Դու տեսնում ես, որ կենդանիներն ունեն ձեռք եր, ոտքեր և աչքեր, սակայն այս ընդհանրությու նից չի հետևում, որ նրանց ձեռքերը, ոտքերը և ա չքերը նույնանման լինեն:

Եթե տարբերություն է ի հայտ գալիս արարած ների միջև՝ իրենց ընդհանուր անուններում կամ հատկանիշներում, ապա Արարչի և արարածի մի ջև եղած տարբերությունն առավել ակնհայտ է և առավել մեծ:

Երկրորդ խումբը՝ (Մուշաբբիհաներ): Նրանք հ աստատեցին Անուններն ու Հատկանիշները՝ մի աժամանակ Բարձրյալ Ալլահին նմանեցնելով Իր արարածներին՝ պնդելով, որ սա է տեքստերի իմ աստը, քանի որ Բարձրյալ Ալլահը դիմում է Իր ծ առաներին այնպես, ինչպես նրանք հասկանում են: Սակայն այս պնդումը անհիմն է մի քանի պա տճառներով, որոնցից են.

Առաջինը՝ այն է, որ Բարձրյալ Ալլահի նմանու թյունն իր ստեղծածներին մի բան է, որը ժխտում են և՛ բանականությունը, և՛ շարիաթը, և անհնար է, որ Գրքի (Կուռանի) և Սուննայի տեքստերի բո վանդակությունը անվավեր լինի:

Երկրորդը՝ այն է, որ Բարձրյալ Ալլահը դիմել է ծառաներին այնպես, ինչպես նրանք հասկանում են՝ ըստ իմաստի հիմնական ընկալման: Իսկ ինչ վերաբերում է այդ իմաստի իրական էությանը, ա պա դա այն գիտելիքներից է, որը Բարձրյալ Ալլա հը վերապահել է միայն Իրեն՝ կապված Իր Էությ ան և Բնութագրերի հետ:

Ուստի, եթե Ալլահը հաստատել է Իր համար, ո ր Նա Լսող է, ապա լսողությունն իր հիմնական ի մաստով հայտնի է (որը ձայների ընկալումն է), ս

ական դրա էությունն Ալլահի լսողության նկատ մամբ անհայտ է, քանի որ լսողության էությունը տարբերվում է նույնիսկ արարածների մոտ, ուս տի Արարչի և արարածի միջև եղած տարբերութ յունն առավել ակնհայտ է և ավելի մեծ:

Եվ երբ Բարձրյալ Ալլահը հայտնում է Իր մասի ն, որ Նա բարձրացել է Իր Գահի վրա, ապա Իստի վան (բարձրանալը) իր հիմնական իմաստով հա յտնի է, սակայն Իստիվայի իրական էությունը, թ ե ինչպիսին է այն Ալլահի՝ Իր Գահի վրա բարձրա նալու դեպքում, մեզ համար անհայտ է, քանի որ Իստիվայի իրական էությունը տարբեր է արարա ծի դեպքում: Ուրեմն, կայուն աթոռի վրա հաստա տվելը նման չէ անհնազանդ ու խրտնող ուղտի թ ամբի վրա հաստատվելուն: Եվ եթե դրանք տար բեր են արարածի պարագայում, ապա Արարչի և արարածի միջև եղած տարբերությունն ավելի ա կնհայտ է և ավելի մեծ:

Իսկ հավատքն Ալլահի հանդեպ, ինչպես նկար ագրվեց, հավատացյալների համար բերում է ազ նիվ պտուղներ, որոնցից են՝

Առաջինը՝ Բարձրյալ Ալլահի միաստվածությա ն իրականացումը, այնպես, որ ո՛չ հույս, ո՛չ էլ երկ յուղ չուղղվի ուրիշին՝ բացի Նրանից, և չերկրպա գվի ոչ ոք՝ բացի Նրանից:

Երկրորդ՝ Բարձրյալ Ալլահին սիրելու և մեծար ելու կատարելությունը՝ համաձայն Նրա լավագո ւյն անունների և վեհագույն բնութագրերի:

Երրորդը՝ Նրա երկրպագության իրականացումը՝ կատարելով այն, ինչ Նա հրամայել է, և խուսափելով այն ամենից, ինչ Նա արգելել է:

Հավատք Հրեշտակներին

Հրեշտակները անտեսանելի աշխարհի են, արարածներ, որոնք երկրպագում են Ամենակարող Աստծուն, և նրանց քնորոշ չէ Տիրականության և Աստվածայնության որևէ հատկանիշ: Բարձրյալ Ալլահը նրանց ստեղծել է լույսից՝ շնորհելով լիակատար հնազանդություն Իր հրամանին և զորություն՝ այն իրագործելու համար: Բարձրյալ Ալլահն ասել է.

﴿...وَمَنْ عِندَهُۥ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِۦ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ۝١٩ يُسَبِّحُونَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ۝٢٠﴾

«Իսկ նրանք, ովքեր Նրա մոտ են, ամենևին էլ չեն ամբարտավանում Նրան երկրպագելուց և չեն հոգնում : Նրանք գիշեր ու զօր փառաբանում են Նրան առանց դադարի»: [Անբիյա:19-20]

Նրանք մեծաթիվ են և նրանց թիվը հայտնի է միայն Ամենաբարձրյալ Ալլահին: Երկու «Սահիհ» ժողովածուներում հաստատված է Անասի (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից) հաղորդած հադիսում՝ Միրաժի պատմության մասին, որ Մարգարեին ﷺ երկնքում ցույց տրվեց ալ-Բեյթ ալ-Մա'ամուրը, որտեղ ամեն օր յոթանասուն հազար հրեշտակ է

աղոթում: Այնտեղից դուրս գալուց հետո նրանք այլևս երբեք չեն վերադառնում:

Իսկ հավատքը հրեշտակներին ներառում է չո րս հիմնական սկզբունք՝

Առաջինը՝ հավատք նրանց գոյությանը:

Երկրորդ՝ անհատական հավատք նրանց, ում անունները գիտենք (ինչպես Ջիբրիլը), և ընդհան րական հավատք նրանց, ում անունները չգիտեն ք:

Երրորդ՝ հավատքը նրանց՝ մեզ հայտնի հատկ անիշներին, ինչպես օրինակ՝ Ջիբրիլի(Գաբրիելի) նկարագրությունը: Քանզի Մարգարեն ﷺ հայտ նել է, որ տեսել է նրան իր այն կերպարանքով, որ ով ստեղծվել է, և նա ունեցել է վեց հարյուր թև, ո րոնք փակել են հորիզոնը:

Եվ երբեմն հրեշտակը, Բարձրյալ Ալլահի հրամ անով, վերածվում է տղամարդու կերպարանքի, Այդպես պատահեց Ջիբրիլի հետ, երբ Բարձրյալ Ալլահը նրան ուղարկեց Մարիամի մոտ, և նա նր ան ներկայացավ կատարյալ մարդու կերպարան քով: Նաև երբ նա եկավ Մարգարեի ﷺ մոտ, մինչ նա նստած էր իր ուղեկիցների հետ, նա եկավ ձյո ւնաճերմակ հագուստով և ածխի պես սև մազեր ով մի մարդու տեսքով, որի վրա ճանապարհորդ ության ոչ մի հետք չէր երևում, և նրա ուղեկիցնե րից ոչ ոք նրան չէր ճանաչում: Նա նստեց Մարգա րեի ﷺ դիմաց, իր ծնկները հպեց նրա ծնկներին և իր ափերը դրեց իր ազդրերին: Նա հարցրեց Մա

րգարեին ﷺ Իսլամի, Իմանի (հավատքի), Իհսանի (անթերի երկրպագության), Ժամի (Ահեղ Դատաստանի) և դրա նախանշանների մասին: Մարգարեն ﷺ պատասխանեց նրան, որից հետո այցելուն հեռացավ: Այնուհետև Մարգարեն ﷺ ասաց.

«هَذَا جِبْرِيلُ؛ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ».

«Սա Ջիբրիլն է. նա եկել է ձեզ սովորեցնելու ձեր կրոնը»[1]:

Նույնպես և այն հրեշտակները, որոնց Ալլահն ուղարկել էր Իբրահիմի և Լուտի մոտ, տղամարդկանց կերպարանքով էին:

Չորրորդը, ինչը ներառում է հավատքը հրեշտակներին՝ հավատքն է նրանց կողմից Ալլահի հրամանով կատարվող այն գործերին, որոնց մասին մենք գիտենք, ինչպես օրինակ՝ Նրան փառաբանելը և երկրպագելը գիշեր ու ցերեկ՝ առանց ձանձրույթի և հոգնածության:

Եվ նրանցից ոմանք կարող են ունենալ հատուկ գործեր:

Օրինակ՝ Ջիբրիլը, որին Բարձրյալ Ալլահը վստահել է Իր հայտնությունը և դրանով ուղարկում է նրան մարգարեների և առաքյալների մոտ:

Օրինակ՝ Միքայիլը, որին հանձնարարված է անձրևը և բուսականությունը:

---

[1] Հաղորդել է Մուսլիմը՝ «Հավատք» գիրք, «Հավատքի, իսլամի և իհսանի բացատրությունը և Ամենաբարձրյալ Ալլահի նախասահմանության հաստատմանը հավատալու պարտադիր լինելը» բաժին, թիվ (8):

Եվ օրինակ՝ Իսրաֆիլը, որին հանձնարարված է Փողը փչել Դատաստանի ժամի հաստատման և արարածների հարության համար:

Օրինակ՝ Մահվան հրեշտակը, որին հանձնարարված է մահվան պահին հոգիներն առնելը:

Օրինակ՝ Մալիկը, որը պատասխանատու է դժոխքի համար, և նա դժոխքի պահապանն է:

Օրինակ՝ արգանդներում սաղմերի համար նշանակված հրեշտակները: Երբ մարդն իր մորորովայնում չորս ամիսը լրացնում է, Ալլահը նրա մոտ մի հրեշտակ է ուղարկում և հրամայում նրան գրել նրա ապրուստը, կյանքի տևողությունը, գործերը, և թե դժբախտ է լինելու, թե՝ երջանիկ:

Օրինակ՝ այն հրեշտակները, որոնք հանձնարարված են պահպանելու և գրի առնելու Ադամի որդիների գործերը. յուրաքանչյուր մարդ ունի երկու հրեշտակ՝ մեկը աջից, իսկ մյուսը՝ ձախից:

Օրինակ՝ այն հրեշտակները, որոնց հանձնարարված է հարցաքննել մահացածին, երբ նրան դնում են իր գերեզմանում: Նրա մոտ են գալիս երկու հրեշտակ և հարցնում նրան իր Տիրոջ, կրոնի և մարգարեի մասին:

Եվ հրեշտակներին հավատալը մեծ պտուղներ է տալիս, որոնցից են՝

Առաջինը՝ գիտությունն է Ամենակարող Ալլահի մեծության, Նրա զորության և իշխանության մասին, քանզի արարածի մեծությունը վկայում է Արարչի մեծության մասին:

Երկրորդը՝ Ալլահ Բարձրյալին երախտագիտո
ւթյուն հայտնելը՝ Ադամի որդիների հանդեպ Իր հ
ոգատարության համար, քանի որ Նա այդ հրեշտ
ակներից ոմանց հանձնարարել է զբաղվել նրան
ց պաշտպանությամբ, գործերի գրառմամբ և նր
անց բարօրությանն առնչվող այլ հարցերով:

Երրորդը՝ սեր հրեշտակների հանդեպ՝ Ամենա
բարձրյալ Ալլահին իրենց մատուցած երկրպագո
ւթյան համար:

Մոլորյալներից մի խումբ ժխտել է, որ հրեշտա
կները մարմիններ են, և ասել են. «Նրանք արար
ածների մեջ թաքնված բարի ուժերի արտահայտ
ությունն են»: Եվ սա Ամենակարող Աստծո գրքի,
Նրա առաքյալի (խաղաղություն և օրհնություն ն
րան) սուննայի և մուսուլմանների միահամուռ կ
արծիքի ժխտումն է:

Ալլահն ասաց.

﴿ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ جَاعِلِ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا أُوْلِيٓ أَجۡنِحَةٖ مَّثۡنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَ...﴾

«Փառք Ալլահին՝ երկինքների ու երկրի Արարչ
ին, Ով հրեշտակներին դարձրեց պատգամաբեր
ներ՝ երկուական, երեքական և չորսական թևերո
վ...» [Փատիր:1]

Ալլահն ասաց.

﴿وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذۡ يَتَوَفَّى ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يَضۡرِبُونَ وُجُوهَهُمۡ وَأَدۡبَٰرَهُمۡ...﴾

«Եվ եթե տեսնեիր, թե ինչպես են հրեշտակնե րը հոգիներն առնում անհավատների՝ հարվածել ով նրանց դեմքերին և թիկունքներին...»

[Ալ-Անֆալ:50]

Ալլահն ասաց.

﴿...وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ فِي غَمَرَٰتِ ٱلۡمَوۡتِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓاْ أَيۡدِيهِمۡ أَخۡرِجُوٓاْ أَنفُسَكُمُۖ...﴾

«...Եվ եթե տեսնեիր, թե ինչպես են անիրավնե րը մահվան տառապանքների մեջ, և հրեշտակնե րը մեկնել են իրենց ձեռքերը (ասելով). «Հանե՛ք ձ եր հոգիները»...» [Ալ-Ան'ամ:93]

Ալլահն ասաց.

﴿...حَتَّىٰٓ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمۡ قَالُواْ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمۡۖ قَالُواْ ٱلۡحَقَّۖ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡكَبِيرُ﴾

«Երբ նրանց սրտերից վախը կվերանա, նրան ք կասեն. «Ի՞նչ ասաց ձեր Տերը»: Նրանք կասեն. « Ճշմարտությունը, և Նա է Բարձրյալը, Մեծը»»: [Սաբա:23]

Նա ասաց Դրախտի բնակիչների մասին.

﴿...وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يَدۡخُلُونَ عَلَيۡهِم مِّن كُلِّ بَابٖ ٢٣ سَلَٰمٌ عَلَيۡكُم بِمَا صَبَرۡتُمۡۚ فَنِعۡمَ عُقۡبَى ٱلدَّارِ ٢٤﴾

«...և հրեշտակները նրանց մոտ են մտնում ամ են դարպասից: Խաղաղություն ձեզ ձեր համբեր ության համար: Որքա՜ն հիանալի է վերջնական ի անգրվանը»: [Ռա'դ:23-24]

Եվ Սահիհ ալ-Բուխարիում Աբու Հուրեյրայից (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից) հաղորդվում է, որ Մարգարեն ﷺ ասաց.

«إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى جِبْرِيلَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبْهُ، فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، فَيُنَادِي جِبْرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحِبُّوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ».

«Երբ Ալլահը սիրում է մի ծառայի, Նա կանչում է Ջիբրիլին. «Անշուշտ, Ալլահը սիրում է այսինչին, ուստի սիրի՛ր նրան», և Ջիբրիլը սիրում է նրան: Ապա Ջիբրիլը կանչում է երկնքի բնակիչներին. «Անշուշտ, Ալլահը սիրում է այսինչին, ուստի սիր եցե՛ք նրան», և երկնքի բնակիչները սիրում են նրան, ապա նրա համար ընդունելություն է հաստատվում երկրի վրա»[1]:

Եվ դրանում նաև Աբու Հուրեյրայից (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից) հաղորդվում է, որ Մարգարեն ﷺ ասաց.

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْمَلَائِكَةُ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ، فَإِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ طَوَوْا الصُّحُفَ وَجَاءُوا يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ».

«Ուրբաթ օրը մզկիթի յուրաքանչյուր դռան մոտ կանգնում են հրեշտակներ, որոնք գրում են ել

[1] Հաղորդել են ալ-Բուխարին՝ «Արարչության սկիզբը» գիրք, «Հրեշտակների հիշատակումը» գլուխ, թիվ (3037), և Մուսլիմը՝ «Բարեպաշտության, բարեկամական կապերի և բարեկրթության» գիրք, «Եթե Ալլահը սիրի մի ծառայի, Նա նրան սիրելի կդարձնի Իր ծառաներին» գլուխ, թիվ (2637):

ողներին՝ մեկը մյուսի հետևից: Երբ իմամը նստո ւմ է, նրանք ծալում են մատյանները և գալիս են լ սելու հիշատակումը (քարոզը)»[1]:

Այս տեքստերը հստակորեն փաստում են, որ հ րեշտակները մարմիններ են, այլ ոչ թե միայն ոչ ն յութական ուժեր, ինչպես պնդում են մոլորյալներ ը: Եվ այս տեքստերի համաձայն՝ մուսուլմաններ ը միահամուռ կարծիքի են եկել:

Հավատք Սուրբ գրքերի նկատմամբ

Գրքեր. գիրք բառի հոգնակին է՝ գրված իմաստ ով:

Այսինքն՝ դրանք այն Սուրբ Գրքերն են, որոնք Ալլահ Բարձրյալը իջեցրել է Իր առաքյալներին՝ ի ողորմություն և առաջնորդություն Իր արարածն երին, որպեսզի նրանք դրանց միջոցով հասնեն ի րենց երջանկությանը թե՛ այս աշխարհում, թե՛ հ ավիտենական կյանքում:

Իսկ հավատքը Սուրբ Գրքերի նկատմամբ ներ առում է չորս հարց՝

Առաջինը՝ հավատքը, որ դրանց իջեցումը Ալլա հի կողմից ճշմարտություն է:

Երկրորդ՝ առանձնահատուկ հավատք այն գր քերին, որոնց անունները մենք գիտենք, ինչպես Կ

[1] Հաղորդել են ալ-Բուխարին՝ «Ուրբաթ» գիրք, «Քարոզը լսելու» գլուխ, թիվ (887), և Մուսլիմը՝ «Ուրբաթ» գիրք, «Ուրբաթ օրը վաղ գնալու առավելության» գլուխ, թիվ (850):

ուռանը, որը իջեցվել է Մուհամմադին ﷺ և Թաու րաթը (Տորան), որը իջեցվել է Մուսային(Մովսես ին)ﷺ և Ինջիլը (Ավետարանը), որն Ալլահը հայտն եց Հիսուսին ﷺ և Զաբուրը, որը տրվեց Դաուդին (Դավթին)ﷺ, իսկ ինչ վերաբերում է նրանց, որոնց անունները մենք չգիտենք, հավատում ենք ընդհ անրապես:

Երրորդ՝ հավատալ դրանց ճշմարիտ պատմու թյուններին, ինչպես Կուռանի պատմություններ ը և նախկին գրքերից այն, ինչը չի փոփոխվել կա մ աղավաղվել:

Չորրորդը՝ գործելը ըստ այն կանոնների, որոն ք չեն չեղարկվել, և դրանք ընդունելն ու հնազան դվելը՝ անկախ նրանից՝ հասկանում ենք դրանց ի մաստությունը, թե ոչ: Բոլոր նախորդ գրքերը չեղ արկված են Փառահեղ Կուռանով: Ալլահն ասաց.

﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمُهَيۡمِنًا عَلَيۡهِۖ...﴾

«Եվ Մենք իջեցրել ենք Քեզ վրա Գիրքը ճշմար տությամբ՝ որպես հաստատում իրենից առաջ ե ղած Սուրբ Գրքերի, և որպես պահապան դրանց վրա...» [Ալ-Մաիդա:48]

այսինքն Դատող նրա վրա:

Հետևաբար, անթույլատրելի է գործել նախոր դ գրքերի որևէ դրույթով, բացի նրանից, ինչը հա վաստի է և հաստատված է Կուռանով:

Եվ հավատքը Գրքերի նկատմամբ վեհ պտուղ ներ է տալիս, որոնցից են՝

Առաջինը՝ Ալլահի հոգատարության իմացությունն է Իր ծառաների նկատմամբ, քանզի Նա յուրաքանչյուր ազգի համար ուղարկել է մի Սուրբ Գիրք և որով առաջնորդել է նրանց:

Երկրորդը՝ իմանալ Ամենաբարձրյալ Ալլահի ի մաստությունն Իր շարիաթում, քանզի Նա յուրաքանչյուր ազգի համար սահմանել է այն, ինչը հա մապատասխանում է նրանց վիճակներին: Ինչպ ես Ալլահն ասաց.

﴿...لِكُلّٖ جَعَلۡنَا مِنكُمۡ شِرۡعَةٗ وَمِنۡهَاجٗاۚ...﴾

«...Մենք Ձեզանից յուրաքանչյուրի համար սա հմանել ենք օրենք և հստակ ուղի...» [Ալ-Մաիդա: 48]

Երրորդը՝ երախտագիտություն հայտնելը Ալլ ահի օրհնության համար :

Հավատք Մագարեներին

Առաքյալներ. «առաքյալ» բառի հոգնակին է, որը նշանակում է «ուղարկված», այսինքն՝ որևէ բան հաղորդելու համար առաքված:

Այստեղ իմաստը հետևյալն է՝ մարդկանցից այն մեկը, ում աստվածային օրենք է իջեցվել և հրամայվել է այն փոխանցել:

Եվ առաքյալներից առաջինը Նուհն է (Նոյն է), խաղաղություն նրան, իսկ նրանցից վերջինը՝ Մո

ւհամմադը, թող Ալլահի օրհնությունն ու խաղաղությունը լինի նրա վրա:

Ալլահն ասաց.

﴿إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦ...﴾

«Մենք Քեզ հայտնեցինք, ինչպես հայտնեցինք Նոյին և նրանից հետո եկած Մարգարեներին..» [Ան-Նիսա:163]:

Եվ Սահիհ ալ-Բուխարիում Անաս իբն Մալիքից (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից) Բարեխոսության մասին հադիսում հաղորդվում է, որ Մարգարեն ﷺ ասաց.

«ذُكِرَ أَنَّ النَّاسَ يَأْتُونَ إِلَى آدَمَ؛ لِيَشْفَعَ لَهُمْ، فَيَعْتَذِرُ إِلَيْهِمْ وَيَقُولُ: ائْتُوا نُوحًا أَوَّلَ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ» وذكر تمام الحديث.

«Հաղորդվում է, որ մարդիկ կգան Ադամի մոտ, որպեսզի նա բարեխոսի իրենց համար: Նա ներողություն կխնդրի նրանցից և կասի. «Գնացե՛ք Նոյի մոտ՝ առաջին առաքյալի, ում Ալլահն ուղարկեց»»: Եվ հիշատակված է հադիսն ամբողջությամբ[1]:

Եվ Ալլահն ասաց Մուհամմադի ﷺ մասին.

﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٖ مِّن رِّجَالِكُمۡ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَۗ...﴾

[1] Հաղորդել է ալ-Բուխարին. «Միաստվածության գիրք», Ամենաբարձրյալ Ալլահի խոսքի.« նրան, ում ստեղծեցի Իմ երկու ձեռքով» գլուխ, համար (7410), և Մուսլիմը. «Հավատքի գիրք», «Դրախտի բնակիչներից ամենացածր աստիճան ունեցողի մասին» գլուխ, համար (193):

«Մուհամմադը ձեր տղամարդկանցից ոչ մեկի հայրը չէր, այլ նա Ալլահի առաքյալն է և վերջին մ արգարեն, ով կնքեց մարգարեության դուռը...»: [Ալ-Ահզաբ]

Եվ որևէ համայնք զուրկ չի մնացել Առաքյալից , որին Ամենաբարձրյալ Ալլահն ուղարկում էր իր ազգի մոտ՝ ինքնուրույն շարիաթով, կամ Մարգա րեից, ում հայտնվում էր իրենից առաջ եղածի շա րիաթը՝ այն նորացնելու համար: Ամենաբարձր յալ Ալլահն ասել է.

﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ...﴾

Եվ ուղարկեցինք յուրաքանչյուր համայնքի մ եջ առաքյալ, որն ասում էր. «Երկրպագեցե՛ք միա յն Ալլահին և հեռու մնացե՛ք թաղութից (սուտ աս տվածություններից, կուռքերից, մոլորությունից) ...»»: [Ան-Նահլ:36]

Ալլահն ասաց.

﴿...وَإِن مِّنۡ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٞ﴾

«...Եվ չկա մի համայնք, որի մեջ զգուշացնող չ անցած լինի»: [Փատիր:24]

Ալլահն ասաց.

﴿إِنَّآ أَنزَلۡنَا ٱلتَّوۡرَىٰةَ فِيهَا هُدٗى وَنُورٞۚ يَحۡكُمُ بِهَا ٱلنَّبِيُّونَ ٱلَّذِينَ أَسۡلَمُواْ لِلَّذِينَ هَادُواْ...﴾

«Անշուշտ, Մենք իջեցրինք Թորան, որի մեջ կ ա առաջնորդություն և լույս: Դրանով էին դատու

մ Ալլահին հնազանդված Մարգարեները հրեանե րի համար...» [Ալ-Մաիդա:44]

Առաքյալները ստեղծված մարդիկ են, նրանք աստվածային հատկություններից ոչինչ չունեն: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասել է Իր մարգարե Մո ւհամմադի մասին, ով առաքյալների առաջնորդն է և նրանցից ամենապատվավորը Ալլահի մոտ.

﴿قُل لَّآ أَمۡلِكُ لِنَفۡسِي نَفۡعٗا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُۚ وَلَوۡ كُنتُ أَعۡلَمُ ٱلۡغَيۡبَ لَٱسۡتَكۡثَرۡتُ مِنَ ٱلۡخَيۡرِ وَمَا مَسَّنِيَ ٱلسُّوٓءُۚ إِنۡ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٞ وَبَشِيرٞ لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ١٨٨﴾

«Ասա՛. «Ես իշխանություն չունեմ ինքս ինձ հա մար որևէ օգուտ կամ վնաս բերելու, բացի նրան ից, ինչ կամենում է Ալլահը: Եթե ես իմանայի ան տեսանելին, ապա կշատացնեի բարիքը, և ինձ ոչ մի չարիք չէր դիպչի: Ես ընդամենը զգուշացնող ե մ և բարի ավետիս բերող՝ այն ժողովրդի համար, ովքեր հավատում են»»: [Ալ-Ա'րաֆ:188] :

Ալլահն ասաց.

﴿قُلۡ إِنِّي لَآ أَمۡلِكُ لَكُمۡ ضَرّٗا وَلَا رَشَدٗا ٢١ قُلۡ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٞ وَلَنۡ أَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلۡتَحَدًا ٢٢﴾

«Ասա՛. «Ես ձեզ համար ո՛չ վնասի, ո՛չ էլ ուղղու թյան իշխանություն չեմ տիրապետում: Իսկապե ս, ինձ ոչ ոք երբեք չի պաշտպանի Ալլահից, և Նր անից բացի այլ ապաստան երբեք չեմ գտնի»»:

[Ալ-Ջինն:21-22]

Եվ նրանց բնորոշ են մարդկային հատկանիշն երը՝ հիվանդություն, մահ, սննդի և ըմպելիքի կա րիք և այլն: Ամենակարող Ալլահն ասաց Աբրահա մի (խաղաղություն եւ օրհնություն նրան) մասին , իր Ամենակարող Տիրոջը նկարագրելիս.

﴿وَٱلَّذِى هُوَ يُطۡعِمُنِى وَيَسۡقِينِ ٧٩ وَإِذَا مَرِضۡتُ فَهُوَ يَشۡفِينِ ٨٠ وَٱلَّذِى يُمِيتُنِى ثُمَّ يُحۡيِينِ ٨١﴾

«Եվ Նա է, Ով ինձ կերակրում է ու խմեցնում: Ե վ երբ հիվանդանում եմ, Նա է, Ով ինձ բուժում է: Ե վ Նա է, Ով ինձ մահ է տալու, ապա կենդանացնել ու»: [Աշ-Շուարա:79-81]:

Եվ Մարգարեն ﷺ ասաց.

«إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ، أَنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ، فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي».

«Ես ընդամենը ձեզ նման մարդ եմ, մոռանում եմ, ինչպես դուք եք մոռանում, ուստի եթե մոռան ամ, հիշեցրե՛ք ինձ»[1]:

Եվ Ալլահը նկարագրել է նրանց Իրեն ծառայու թյամբ՝ նրանց ամենաբարձր դիրքերում և նրանց գովասանքի համատեքստում: Եվ Ալլահն ասաց Նոյի՝ Ալլահի օրհնությունն ու խաղաղությունը լի նի նրա վրա, մասին.

[1] Հաղորդել են ալ-Բուխարիին՝ «Կիբլայի գլուխներ», «Դեպի Կիբլան ուղղվելը, որտեղ էլ որ լինի» գլուխ, թիվ (392), և Մուսլիմը՝ «Մզկիթների և աղոթատեղիների մասին» գիրք, «Աղոթքի մեջ մոռացկոտության և դրա համար խոնարհվելու մասին» գլուխ, թիվ (572):

﴿...إِنَّهُۥ كَانَ عَبۡدٗا شَكُورٗا﴾

«...անշուշտ, նա երախտապարտ ծառա էր»: [Իսրա:3], Եվ ասաց Մուհամմադի մասին.

﴿تَبَارَكَ ٱلَّذِي نَزَّلَ ٱلۡفُرۡقَانَ عَلَىٰ عَبۡدِهِۦ لِيَكُونَ لِلۡعَٰلَمِينَ نَذِيرًا ١﴾

«Օրհնյալ է Նա, Ով իջեցրեց Ֆուրկանը Իր ծառայի վրա, որպեսզի նա աշխարհների համար զգուշացնող լինի»: [Ֆուրկան:1]

Եվ ասաց Աբրահամի, Իսահակի և Հակոբի մասին (Ալլահի օրհնությունն ու խաղաղությունը նրանց վրա).

﴿وَٱذۡكُرۡ عِبَٰدَنَآ إِبۡرَٰهِيمَ وَإِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ أُوْلِي ٱلۡأَيۡدِي وَٱلۡأَبۡصَٰرِ ٤٥ إِنَّآ أَخۡلَصۡنَٰهُم بِخَالِصَةٖ ذِكۡرَى ٱلدَّارِ ٤٦ وَإِنَّهُمۡ عِندَنَا لَمِنَ ٱلۡمُصۡطَفَيۡنَ ٱلۡأَخۡيَارِ ٤٧﴾

«Եվ հիշի՛ր մեր ծառաներին՝ Աբրահամին, Իսահակին և Հակոբին՝ ուժի և խորաթափանցության տերերին: 45 Իրոք, Մենք նրանց առանձնացրինք մի մաքուր հատկությամբ՝ Հանդերձյալ կյանքի հիշատակով: 46 Եվ իրոք, նրանք Մեզ մոտ ընտրյալներից ու լավագույններից են: 47»

[Սոդ:45-47]

Եվ Ալլահն ասաց Հիսուսի՝ Մարիամի որդու մասին.

﴿إِنۡ هُوَ إِلَّا عَبۡدٌ أَنۡعَمۡنَا عَلَيۡهِ وَجَعَلۡنَٰهُ مَثَلٗا لِّبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٥٩﴾

«Նա ընդամենը մի ծառա է, ում Մենք շնորհն ընծայեցինք և Իսրայելի որդիների համար օրինակ դարձրինք»: [Ազ-Զուխրուֆ:59]:

Իսկ հավատքը Առաքյալներին ներառում է չոր ս հարց՝

Առաջինը՝ հավատքն այն բանին, որ նրանց ա ռաքելությունը ճշմարտություն է Ամենաբարձր ալ Ալլահի կողմից: Ուստի, ով ուրանում է նրանց ից մեկի առաքելությունը, նա ուրացել է բոլորին: Ինչպես Ալլահն ասաց.

﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ ٱلْمُرْسَلِينَ ١٠٥﴾

«Նոյի ժողովուրդը հերքեց առաքյալներին»: [Աշ-Շուարա:105] Ուստի Ալլահը նրանց համարե ց բոլոր առաքյալներին ուրացողներ, չնայած որ ն րան ուրանալու պահին նրանից բացի այլ առաքյ ալ չկար: Եվ այսպես, այն քրիստոնյաները, ովքեր հերքեցին Մուհամմադին ﷺ և չհետևեցին նրան, ի երքում են նաև Մեսիային՝ Մարիամի որդուն, և ն րան նույնպես չեն հետևում: Հատկապես որ նա ավետել է նրանց Մուհամմադի ﷺ մասին, և այդ ա վետիսը այլ իմաստ չունի, քան այն, որ նա առաքյ ալ է՝ ուղարկված նրանց, որպեսզի Ալլահը նրա մ իջոցով փրկի նրանց մոլորությունից և առաջնոր դի դեպի ուղիղ ճանապարհ:

Երկրորդը՝ հավատքը նրանց, ում անունները մ եզ հայտնի են՝ ըստ իրենց անունների, ինչպես՝ Մ ուհամմադը, Աբրահամը, Մովսեսը, Հիսուսը և Նո յը (խաղաղություն նրանց): Այս հինգը վճռական ության տեր առաքյալներն են, և Բարձրյալ Ալլահ

ը հիշատակել է նրանց Կուռանի երկու տեղում՝ Ի
ր խոսքում.

﴿وَإِذۡ أَخَذۡنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِيثَٰقَهُمۡ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٖ وَإِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ٱبۡنِ مَرۡيَمَۖ وَأَخَذۡنَا مِنۡهُم مِّيثَٰقًا غَلِيظٗا ٧﴾

«Եւ երբ մենք մարգարեներից վերցրինք նրան
ց ուխտը, եւ քեզանից, եւ Նոյից, եւ Աբրահամից, ե
ւ Մովսեսից, եւ Հիսուսից՝ Մարիամի որդուց: Եւ մ
ենք նրանցից մի ամուր ուխտ վերցրինք»: [Ալ-Ահ
զաբ:7] Եվ նա ասաց.

﴿شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحٗا وَٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ وَمَا وَصَّيۡنَا بِهِۦٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓۖ أَنۡ أَقِيمُواْ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُواْ فِيهِۚ كَبُرَ عَلَى ٱلۡمُشۡرِكِينَ مَا تَدۡعُوهُمۡ إِلَيۡهِۚ ٱللَّهُ يَجۡتَبِيٓ إِلَيۡهِ مَن يَشَآءُ وَيَهۡدِيٓ إِلَيۡهِ مَن يُنِيبُ ١٣﴾

«Նա ձեզ համար կրոնից օրինական դարձրեց
այն, ինչը պատվիրել էր Նոյին, և այն, ինչը հայտն
եցինք քեզ, և այն, ինչը պատվիրեցինք Աբրահամ
ին, Մովսեսին և Հիսուսին, որպեսզի կրոնը պահ
պանեք և դրանում չպառակտվեք: Բազմաստվա
ծների համար ծանր է այն, ինչին դու նրանց կոչ ե
ս անում: Ալլահն Իր մոտ է ընտրում նրան, ում կա
մենում է, և Իր մոտ է ուղղորդում նրան, ով զղջու
մ է»: [Շուրա:13]

Իսկ նրանց, ում անունները մենք չգիտենք, մեն
ք հավատում ենք ընդհանրապես: Ալլահն ասաց.

﴿وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا رُسُلٗا مِّن قَبۡلِكَ مِنۡهُم مَّن قَصَصۡنَا عَلَيۡكَ وَمِنۡهُم مَّن لَّمۡ نَقۡصُصۡ عَلَيۡكَۗ...﴾

«Եվ իսկապես մենք քեզնից առաջ առաքյալն եր ենք ուղարկել, որոնցից ոմանց մասին պատմ ել ենք քեզ, իսկ ոմանց մասին չենք պատմել քեզ.. .»: [Ղոֆիր:78]

Երրորդը՝ ճշմարիտ համարել նրանց հավաստ ի հաղորդածները:

Չորրորդ՝ գործելը նրանցից մեզ ուղարկվածի շարիաթով, և նա նրանցից վերջինն է՝ Մուհամմա դը ﷺ, ով ուղարկվել է ողջ մարդկությանը, ինչպե ս ասում է Ալլահը՝ Մեծն ու Փառավորը.

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤۡمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيۡنَهُمۡ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمۡ حَرَجٗا مِّمَّا قَضَيۡتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسۡلِيمٗا ٦٥﴾

«Ո՛չ, երդվում եմ քո Տիրոջով, նրանք հավատ ացյալ չեն լինի, մինչև քեզ դատավոր չդարձնեն ի րենց միջև ծագած վեճերում, ապա իրենց հոգին երում որևէ դժկամություն չգտնեն քո կայացրած վճռից և լիակատար հնազանդությամբ չենթարկ վեն»: [Ան-Նիսա:65]:

Մարգարեներին հավատքն ունի փառահեղ պ տուղներ, որոնցից են՝

Առաջինը՝ Աստծո ողորմածության և Իր ծառա ների նկատմամբ ունեցած հոգատարության իմ ացությունն է, քանզի Նա նրանց ուղարկել է առա քյալների, որպեսզի նրանց առաջնորդեն դեպի Ա

ստծո ճանապարհը և պարզաբանեն, թե ինչպես երկրպագել Նրան, քանի որ մարդկային բանակ անությունն ինքնուրույն ի վիճակի չէ իմանալ դա:

Երկրորդը՝ Ալլահին երախտագիտություն հայ տնելը այս մեծագույն օրհնության համար:

Երրորդը՝ Առաքյալների (Ալլահի խաղաղությո ւնը և օրհնությունը նրանց) հանդեպ սերը, նրան ց մեծարումը և գովաբանումը այն ամենով, ինչը վայել է նրանց, քանի որ նրանք Ալլահի առաքյալ ներն են, և քանի որ նրանք կատարել են Նրա երկ րպագությունը, փոխանցել են Նրա ուղերձը և խ րատել են Նրա ծառաներին:

Եվ համառները հերքեցին իրենց առաքյալներ ին՝ պնդելով, որ Ամենակարող Ալլահի առաքյալն երը չեն կարող մարդկանցից լինել: Եվ Ամենակա րող Աստված հիշատակեց այս պնդումը և այն ա նվավեր ճանաչեց Իր խոսքով, փա՛ռք Նրան.

﴿وَمَا مَنَعَ ٱلنَّاسَ أَن يُؤۡمِنُوٓاْ إِذۡ جَآءَهُمُ ٱلۡهُدَىٰٓ إِلَّآ أَن قَالُوٓاْ أَبَعَثَ ٱللَّهُ بَشَرٗا رَّسُولٗا ٩٤ قُل لَّوۡ كَانَ فِي ٱلۡأَرۡضِ مَلَٰٓئِكَةٞ يَمۡشُونَ مُطۡمَئِنِّينَ لَنَزَّلۡنَا عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ مَلَكٗا رَّسُولٗا ٩٥﴾

«Եվ ի՞նչն արգելեց մարդկանց հավատալ, երբ նրանց ճիշտ ուղղի եկավ, բացի նրանից, որ նրա նք ասացին. «Մի՞թե Ալլահը մարդուն որպես առ աքյալ է ուղարկել»: 94 Ասա՛. «Եթե երկրի վրա հր եշտակներ լինեին, որոնք խաղաղ քայլեին, մենք

նրանց վրա երկնքից հրեշտակ կիջեցնեինք որպ ես առաքյալ»»: 95 [Իսրա:94-95]

Ամենակարող Ալլահը հերքեց այս պնդումը. Ա ռաքյալը պետք է մարդ լինի, քանի որ նա ուղարկ ված է երկրի բնակիչների մոտ, իսկ նրանք մարդ իկ են: Եվ եթե երկրի բնակիչները հրեշտակներ լի նեին, Ալլահը նրանց վրա երկնքից կիջեցներ մի հ րեշտակ-առաքյալ, որպեսզի նա լիներ նրանց նմ ան: Եվ այսպես Ալլահը պատմեց Առաքյալներին հերքողների մասին, որ նրանք ասացին.

﴿...إِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُنَا تُرِيدُونَ أَن تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعۡبُدُ ءَابَآؤُنَا فَأۡتُونَا بِسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٖ ١٠ قَالَتۡ لَهُمۡ رُسُلُهُمۡ إِن نَّحۡنُ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُكُمۡ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦۖ وَمَا كَانَ لَنَآ أَن نَّأۡتِيَكُم بِسُلۡطَٰنٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِ...﴾

«...Դուք մեզ նման սովորական մարդիկ եք, ու զում եք մեզ հետ պահել նրանից, ինչին երկրպա գում էին մեր հայրերը, ուրեմն մեզ բերեք մի հստ ակ ապացույց»: Նրանց առաքյալներն ասացին ն րանց. «Մենք էլ ձեզ նման սովորական մարդիկ ե նք, բայց Ալլահը շնորհ է տալիս ում կամենա Իր ծ առաներից, և մենք չենք կարող ձեզ ապացույց բ երել, բացի Ալլահի թույլտվությունից...»:

[Իբրահիմ:10-11]

Վերջին Օրվա հավատքը

Վերջին Օրը՝ Հարության Օրն է, որի ժամանակ մարդիկ հարություն կառնեն դատաստանի և հա տուցման համար:

Եվ այն այդպես է կոչվել, քանի որ դրանից հետո այլ օր չկա, երբ Դրախտի բնակիչները կհաստատվեն իրենց կացարաններում, իսկ Դժոխքի բնակիչները՝ իրենց կացարաններում:

Իսկ հավատքը Վերջին Օրին ներառում է երեք հիմնական սկզբունք՝

Առաջին՝ հավատք հարությանը: Դա մեռելների վերակենդանացումն է, երբ փողը երկրորդ անգամ կհնչի, և մարդիկ կկանգնեն աշխարհների Տիրոջ առաջ՝ ոտաբոբիկ, մերկ և անթլփատ: Ամենակարող Աստված ասաց.

﴿...كَمَا بَدَأۡنَآ أَوَّلَ خَلۡقٖ نُّعِيدُهُۥۚ وَعۡدًا عَلَيۡنَآۚ إِنَّا كُنَّا فَٰعِلِينَ﴾

«...Ինչպես որ սկսեցինք առաջին ստեղծումը, այնպես էլ կվերականգնենք այն: Խոստում է դա Մեզանից: Իրապես, Մենք դա կկատարենք»:

[Անբիյա:104]

Իսկ հարությունը՝ հաստատուն ճշմարտություն է, որը հաստատված է Սուրբ Գրքով, Սուննայով և մուսուլմանների համաձայնությամբ:

Ալլահն ասաց.

﴿ثُمَّ إِنَّكُم بَعۡدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ١٥ ثُمَّ إِنَّكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ تُبۡعَثُونَ ١٦﴾

«Ապա դուք դրանից հետո մահանալու եք (15): Ապա դուք Դատաստանի օրը հարություն եք առնելու (16)»: [Ալ-Մումինուն:15-16]

Եվ Մարգարեն՝ Ալլահի օրհնությունն ու խաղաղությունը լինի նրա վրա, ասաց.

«يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا».

«Հարության Օրը մարդիկ կհավաքվեն բոբիկ, մերկ, անթլփատ»[1]: Համաձայնեցված է:

Մուսուլմանները միաձայն են դրա հաստատմ ան հարցում, և դա բխում է իմաստությունից, որ ը պահանջում է, որ Ալլահ Բարձրյալը այս ստեղծ վածների համար սահմանի վերադարձի մի օր՝ և րանց հատուցելու համար ըստ այն ամենի, ինչ ս ահմանել է նրանց համար Իր Առաքյալների միջո ցով: Ալլահ Բարձրյալն ասել է.

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾﴾

«Միթե՞ կարծում էիք, որ Մենք ձեզ ստեղծել ե նք աննպատակ, և որ դուք դեպի Մեզ չեք վերադ արձվելու»: [Ալ-Մումինուն:115] Եվ ասաց իր Մար գարեին ﷺ.

﴿إِنَّ ٱلَّذِى فَرَضَ عَلَيْكَ ٱلْقُرْءَانَ لَرَآدُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ...﴾

«Անշուշտ, Նա, Ով քեզ համար սահմանեց Կու ռանը, քեզ վերադարձնելու է վերադարձի վայր..» : [Ալ-Կասաս:85]:

Երկրորդ՝ հավատքը հաշվետվությանն ու հա տուցմանը: Ծառան հաշվետու է լինելու իր արար քների համար և հատուցվելու է դրանց դիմաց: Դ

[1] Բերված է Մուսլիմի կողմից՝ «Դրախտի գիրքը, և նրա բարիքների ու բնակիչների նկարագրությունը» գրքում, «Աշխարհի վախճանը և Դատաստանի օրվա հարության բացատրությունը» գլխում, համար (2859):

րա մասին վկայում են Սուրբ Գիրքը, Սուննան և մ ուսուլմանների միահամուռ կարծիքը:

Ալլահն ասաց.

﴿إِنَّ إِلَيۡنَآ إِيَابَهُمۡ ٢٥ ثُمَّ إِنَّ عَلَيۡنَا حِسَابَهُم ٢٦﴾

«Անշուշտ, դեպի Մեզ է նրանց վերադարձը 25 , ապա, անշուշտ, Մեզ վրա է նրանց հաշիվը 26»: [Ալ-Ղաշիյա:25-26] Ալլահն ասաց.

﴿مَن جَآءَ بِٱلۡحَسَنَةِ فَلَهُۥ عَشۡرُ أَمۡثَالِهَاۖ وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَلَا يُجۡزَىٰٓ إِلَّا مِثۡلَهَا وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ١٦٠﴾

«Ով բարիքով է գալիս, նրան՝ դրա տասնապա տիկը, իսկ ով չարիքով է գալիս, կհատուցվի միայ ն դրա չափով, և նրանց հանդեպ անարդարությո ւն չի գործվի»: [Ալ-Ան'ամ:160] Ալլահն ասաց.

﴿وَنَضَعُ ٱلۡمَوَٰزِينَ ٱلۡقِسۡطَ لِيَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ فَلَا تُظۡلَمُ نَفۡسٞ شَيۡـٔٗاۖ وَإِن كَانَ مِثۡقَالَ حَبَّةٖ مِّنۡ خَرۡدَلٍ أَتَيۡنَا بِهَاۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ ٤٧﴾

«Դատաստանի Օրվա համար Մենք կդնենք ա րդարության կշեռքները, և ոչ մի հոգի ամենևին անարդարության չի ենթարկվի: Եվ եթե նույնիսկ մանանեխի հատիկի չափով մի բան լինի, Մենք ա յն կբերենք: Եվ բավական է, որ Մենք ենք հաշիվ տեսնողները»: [Անբիյա:47]

Իբն Ումարից (թող Ալլահը գոհ լինի նրանց եր կուսից) հաղորդվում է, որ Մարգարեն (Ալլահի օ րհնությունն ու խաղաղությունը լինի նրա և նրա ընտանիքի վրա) ասաց.

«إِنَّ اللَّهَ يُدْنِي الْمُؤْمِنَ، فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ - أَيْ سَتْرَهُ - وَيَسْتُرُهُ: فَيَقُولُ: أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ أَيْ رَبِّ، حَتَّى إِذَا قَرَّرَهُ بِذُنُوبِهِ، وَرَأَى فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ هَلَكَ قَالَ: سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ، فَيُعْطَى كِتَابَ حَسَنَاتِهِ، وَأَمَّا الْكُفَّارُ وَالْمُنَافِقُونَ فَيُنَادَى بِهِمْ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ، أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ».

«Ալլահը մոտեցնում է հավատացյալին, նրան Իր հովանու տակ է առնում (այսինքն՝ ծածկում է նրա մեղքերը) և հարցնում. «Ճանաչո՞ւմ ես այսի նչ մեղքը, ճանաչո՞ւմ ես այնինչ մեղքը»: Նա պատ ասխանում է. «Այո՛, ո՛վ Տեր իմ»: Երբ նա խոստով անում է իր բոլոր մեղքերը և իրեն կորած է համա րում, Ալլահն ասում է. «Ես դրանք ծածկեցի քեզ հ ամար աշխարհիկ կյանքում և այսօր ներում եմ դ րանք քեզ»: Ապա նրան է տրվում իր բարի գործե րի գիրքը: Իսկ ինչ վերաբերում է անհավատների ն ու կեղծավորներին, ապա բոլոր արարածների առաջ կհայտարարվի. «Սրանք են, որ սուտ խոս եցին իրենց Տիրոջ մասին: Թող Ալլահի անեծքը լ ինի անիրավների վրա»:[1]» Համաձայնեցված է:

Եվ հավաստի է Մարգարեից ﷺ.

[1] Հաղորդել են ալ-Բուխարին՝ «Անիրավությունների գիրք», Ամենաբարձրյալ Ալլահի խոսքը՝ «Արդարև, Ալլահի անեծքը լինի անիրավների վրա» գլուխ, թիվ (2309), և Մուսլիմը՝ «Ապաշխարության գիրք», «Մարդասպանի ապաշխարության ընդունումը, նույնիսկ եթե նրա սպանությունները շատ են» գլուխ, թիվ (2768):

«أَنَّ مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَعَمِلَهَا؛ كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِئَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَأَنَّ مَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَعَمِلَهَا؛ كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً».

«Ով մտադրվի բարի գործ անել և կատարի այն, Ալլահը նրա համար կարձանագրի տասը բարի գործ՝ հասցնելով մինչև յոթ հարյուրապատիկի և անգամ ավելիի, իսկ ով մտադրվի վատ գործ անել և կատարի այն, Ալլահը կարձանագրի ընդամենը մեկ վատ գործ»[1]:

Մուսուլմանները միակարծիք են գործերի համար հաշվետվության և հատուցման հաստատման հարցում, և դա բխում է իմաստությունից: Քանզի Ալլահը՝ Ամենաբարձրյալը, իջեցրել է Սուրբ Գրքերը և ուղարկել է Առաքյալներին, և Իր ծառաներին պարտավորեցրել է ընդունել այն, ինչով նրանք եկել են, և գործել ըստ այն ամենի, ինչը պարտադիր է դրանում, և պարտադիր է դարձրել պայքարել դրան հակառակվողների դեմ, և թույլատրելի է դարձրել նրանց արյունը, սերունդներին, կանանց և ունեցվածքը: Եթե հաշիվ ու հատուցում չլիներին, ապա դա կհամարվեր զուր և անիմաստ բան, ինչից վեր է Իմաստուն Տերը: Եվ Ալլահը Բարձրյալը ցույց է տվել դա Իր խոսքերով:

[1] Հաղորդել է Մուսլիմը. «Հավատի գիրք», գլուխ՝ «Եթե ծառան մտադրի բարի գործ անել, այն գրվում է, իսկ եթե մտադրի վատ գործ անել, այն չի գրվում», համար (131):

﴿فَلَنَسۡـَٔلَنَّ ٱلَّذِينَ أُرۡسِلَ إِلَيۡهِمۡ وَلَنَسۡـَٔلَنَّ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ٦ فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيۡهِم بِعِلۡمٖۖ وَمَا كُنَّا غَآئِبِينَ ٧﴾

«Անշուշտ, Մենք հարցաքննելու ենք նրանց, ո ւմ առաքյալներ են ուղարկվել, և անշուշտ, հարց աքննելու ենք նաև Առաքյալներին: Այնուհետև Մ ենք անպայման կպատմենք նրանց ամեն ինչ՝ լի ակատար գիտությամբ, քանզի Մենք բացակա չե նք եղել»: [Ալ-Ա'րաֆ:6-7]:

Երրորդը՝ հավատալը Դրախտին ու Դժոխքին, և որ դրանք արարածների հավերժական հանգր վանն են:

Դրախտը երանության տունն է, որը Ամենակա րող Ալլահը պատրաստել է բարեպաշտ հավատ ացյալների համար, ովքեր հավատացին այն ամե նին, ինչին Աստված պարտավորեցրեց նրանց հ ավատալ, և հնազանդվեցին Աստծուն ու Նրա առ աքյալին՝ անկեղծ լինելով Աստծո առաջ և հետևե լով Նրա առաքյալին: Այնտեղ կան ամեն տեսակի երանություններ:

«مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ».

«Այն, ինչ աչքը չի տեսել, ականջը չի լսել, և մա րդու սրտով չի անցել»[1], Ալլահն ասաց.

[1] Հաղորդել է ալ-Բուխարին՝ «Մեկնաբանության գիրք» , Նրա խոսքի մասին գլուխ. «Ոչ մի հոգի չգիտի, թե ինչ աչքի լույս է պահված նրանց համար», համար (4501), և Մուսլիմը՝ «Դրախտի, նրա բերկրանքի և բնակիչների նկարագրության գիրք», համար (2824):

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ خَيۡرُ ٱلۡبَرِيَّةِ ٧ جَزَآؤُهُمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ جَنَّٰتُ عَدۡنٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ عَنۡهُۚ ذَٰلِكَ لِمَنۡ خَشِيَ رَبَّهُۥ ٨﴾

«Իսկապես, նրանք, ովքեր հավատացել են և բ արեպաշտ գործեր են արել, նրանք են լավագույն արարածները: 7 Նրանց հատուցումն իրենց Տիր ոջ մոտ Եդեմի այգիներն են, որոնց տակով գետե ր են հոսում, որտեղ նրանք հավերժ կմնան: Ալլա հը գոհ է նրանցից, և նրանք էլ՝ Նրանից: Սա նրա համար է, ով երկյուղած է իր Տիրոջից»: 8 [Ալ-Բայ յինա:7-8] Ալլահն ասաց.

﴿فَلَا تَعۡلَمُ نَفۡسٞ مَّآ أُخۡفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعۡيُنٖ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٧﴾

«Ոչ մի անձ չգիտի, թե ինչ աչքի զովություն է թ աքցված նրանց համար՝ որպես հատուցում այն բանի համար, ինչ նրանք գործում էին»: (17)

[Աս-Սաջդա:17]:

Իսկ Դժոխքը տանջանքի այն վայրն է, որը Ալլ ահը պատրաստել է անարդար անհավատների հ ամար, ովքեր ուրացել են Նրան և չեն հնազանդվ ել Նրա առաքյալներին, որտեղ կան տանջանքի և պատժի այնպիսի տեսակներ, որոնք մտքով անգ ամ չեն անցնի: Ալլահն ասաց.

﴿وَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِيٓ أُعِدَّتۡ لِلۡكَٰفِرِينَ ١٣١﴾

«Եվ զգուշացե՛ք այն կրակից, որը նախապատ րաստվել է անհավատների համար»: [Ալի 'Իմրա ն:131] Ալլահն ասաց.

﴿وَقُلِ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّكُمۡۖ فَمَن شَآءَ فَلۡيُؤۡمِن وَمَن شَآءَ فَلۡيَكۡفُرۡۚ إِنَّآ أَعۡتَدۡنَا لِلظَّٰلِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمۡ سُرَادِقُهَاۚ وَإِن يَسۡتَغِيثُواْ يُغَاثُواْ بِمَآءٖ كَٱلۡمُهۡلِ يَشۡوِي ٱلۡوُجُوهَۚ بِئۡسَ ٱلشَّرَابُ وَسَآءَتۡ مُرۡتَفَقًا ٢٩﴾

«Եվ ասա. «Ճշմարտությունը ձեր Տիրոջից է: Ո ւստի, ով կամենա, թող հավատա, և ով կամենա, թող անհավատ դառնա»: Մենք անհրավների հա մար պատրաստել ենք մի կրակ, որի վրանը կշրջ ապատի նրանց: Եվ եթե նրանք օգնություն խնդր են, նրանց կտրվի հալած մետաղի նման մի ջուր, որը կխանձի դեմքերը: Ի՛նչ սոսկալի ըմպելիք և ի՛նչ սոսկալի հանգրվան»: [Քահֆ:29]

Ալլահն ասաց.

﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمۡ سَعِيرًا ٦٤ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيّٗا وَلَا نَصِيرٗا ٦٥ يَوۡمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمۡ فِي ٱلنَّارِ يَقُولُونَ يَٰلَيۡتَنَآ أَطَعۡنَا ٱللَّهَ وَأَطَعۡنَا ٱلرَّسُولَا۠ ٦٦﴾

«Անշուշտ, Ալլահը անիծել է անհավատներին և նրանց համար բորբոքված կրակ է պատրաստ ել (64): Նրանք հավիտյան կմնան այնտեղ և չեն գ տնի ոչ մի հովանավոր, ոչ էլ օգնական (65): Այն օ րը, երբ նրանց դեմքերը կշրջվեն կրակի մեջ, նրա նք կասեն. «Երանի՛ մենք հնազանդվեինք Ալլահի ն և հնազանդվեինք Առաքյալին»» (66):

[Ալ-Ահզաբ:64-66]

Վերջին Օրվա հավատքի վեհ պտուղներից են՝

Առաջինը՝ հնազանդության գործեր կատարել ու ցանկությունը և դրա հանդեպ ջանասիրությո ւնը՝ ակնկալելով այդ Օրվա վարձատրությունը:

Երկրորդ՝ երկյուղ մեղք գործելուց և դրանով գ ոհ լինելուց՝ այդ օրվա պատժից վախենալով:

Երրորդը՝ հավատացյալի մխիթարությունն է աշխարհիկ կորուստների դիմաց՝ հանդերձյալ կյ անքի երանության և դրա վարձատրության հույ սով:

Անհավատները ժխտել են մահից հետո Հարու թյունը՝ պնդելով, որ դա անհնար է:

Այս պնդումը կեղծ է, ինչի մասին վկայում են Չ արիաթը(կրոնական օրենքը), զգայարանները և բանականությունը:

Իսկ ինչ վերաբերում է Շարիաթին, ապա Ալլա հն ասաց.

﴿زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَن لَّن يُبۡعَثُواْۚ قُلۡ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبۡعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلۡتُمۡۚ وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٧﴾

«Անհավատները պնդեցին, թե իրենք երբեք հ արություն չեն առնելու: Ասա՛. «Այո՛, երդվում եմ ի մ Տիրոջով, դուք անպայման հարություն եք առն ելու, ապա ձեզ կտեղեկացվի այն մասին, ինչ գոր ծել եք: Եվ դա Ալլահի համար հեշտ է»»: [Թաղաբ ուն:7] Եվ բոլոր երկնային գրքերը համամիտ են այդ հարցում:

Իսկ ինչ վերաբերում է շոշափելի ապացույցին , ապա Ալլահն Իր ծառաներին ցույց է տվել մեռել ների հարությունը այս աշխարհում, և Ալ-Բակար ա սուրայում կան դրա հինգ օրինակներ, որոնք ե ն՝

Առաջին օրինակը. Մովսեսի ժողովուրդը, երբ նրան ասացին.

﴿...لَن نُّؤۡمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى ٱللَّهَ جَهۡرَةً ...﴾

«...Մենք քեզ չենք հավատա, մինչև որ Ալլահին բացահայտ չտեսնենք...»: [Բակարա:55] Ալլահը, Բարձրյալ է Նա, մահացրեց նրանց, ապա կենդա նացրեց նրանց, Եվ դրա մասին Ալլահն ասաց՝ դի մելով Իսրայելի որդիներին.

﴿وَإِذۡ قُلۡتُمۡ يَٰمُوسَىٰ لَن نُّؤۡمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى ٱللَّهَ جَهۡرَةً فَأَخَذَتۡكُمُ ٱلصَّٰعِقَةُ وَأَنتُمۡ تَنظُرُونَ ٥٥ ثُمَّ بَعَثۡنَٰكُم مِّنۢ بَعۡدِ مَوۡتِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ ٥٦﴾

«Եվ հիշեցե՛ք, երբ ասացիք. «Ո՛վ Մովսես, մեն ք երբեք չենք հավատա քեզ, մինչև որ Ալլահին բ ացահայտ չտեսնենք»: Եվ կայծակը հարվածեց ձ եզ, մինչ դուք նայում էիք: 55 Ապա մենք ձեզ հար ություն տվեցինք ձեր մահից հետո, որպեսզի դու ք երախտապարտ լինեք»: 56

[Ալ-Բակարա:55-56]

Երկրորդ օրինակ. սպանվածի պատմության մ եջ, որի շուրջ վիճում էին Իսրայելի որդիները, Ամ ենաբարձրյալ Ալլահը նրանց հրամայեց մի կով մ որթել և դրա մի մասով հարվածել նրան, որպեսզ

ի նա հայտներ, թե ով է իրեն սպանել: Եվ այդ մա սին Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասում է.

﴿وَإِذۡ قَتَلۡتُمۡ نَفۡسٗا فَٱدَّٰرَٰٔتُمۡ فِيهَاۖ وَٱللَّهُ مُخۡرِجٞ مَّا كُنتُمۡ تَكۡتُمُونَ ٧٢ فَقُلۡنَا ٱضۡرِبُوهُ بِبَعۡضِهَاۚ كَذَٰلِكَ يُحۡيِ ٱللَّهُ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَيُرِيكُمۡ ءَايَٰتِهِۦ لَعَلَّكُمۡ تَعۡقِلُونَ ٧٣﴾

«Եվ երբ դուք մի մարդու սպանեցիք, ապա սկ սեցիք վիճել այդ մասին, իսկ Ալլահը հայտնեց այ ն, ինչ դուք թաքցնում էիք: (72) Ապա Մենք ասաց ինք. «Հարվածե՛ք նրան (մարմնին) դրա (կովի) մ ի մասով»: Այդպես է Ալլահը կենդանացնում մեռյ ալներին և ցույց տալիս ձեզ Իր նշանները, որպես զի դուք խորհեք»: (73) [Ալ-Բակարա:72-73]

Երրորդ օրինակը. այն ժողովրդի պատմությա ն մեջ, որոնք հազարներով դուրս եկան իրենց տն երից՝ մահից փախչելով, Ամենաբարձրյալ Ալլահը նրանց մահ տվեց, ապա կենդանացրեց: Եվ այդ մ ասին Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասում է.

﴿أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ خَرَجُواْ مِن دِيَٰرِهِمۡ وَهُمۡ أُلُوفٞ حَذَرَ ٱلۡمَوۡتِ فَقَالَ لَهُمُ ٱللَّهُ مُوتُواْ ثُمَّ أَحۡيَٰهُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَذُو فَضۡلٍ عَلَى ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَشۡكُرُونَ ٢٤٣﴾

«Մի՞թե չես տեսել նրանց, ովքեր հազարներո վ դուրս եկան իրենց տներից՝ մահվան վախից: Ե վ Ալլահն ասաց նրանց. «Մեռե՛ք»: Ապա Նա կենդ անացրեց նրանց: Իրապես, Ալլահը շնորհալի է մ արդկանց հանդեպ, սակայն մարդկանց մեծամա սնությունը երախտապարտ չէ: 243»

[Ալ-Բակարա:243]

Չորրորդ օրինակը. այն մարդու պատմության մեջ, ով անցավ մի մեռած գյուղով և անհավանա կան համարեց, թե Ամենաբարձրյալ Ալլահը կկեն դանացնի այն, Ամենաբարձրյալ Ալլահը նրան հա րյուր տարով մահվան մատնեց, ապա կենդանա ցրեց: Այդ մասին Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասում է.

﴿أَوۡ كَٱلَّذِي مَرَّ عَلَىٰ قَرۡيَةٖ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُحۡيِۦ هَٰذِهِ ٱللَّهُ بَعۡدَ مَوۡتِهَاۖ فَأَمَاتَهُ ٱللَّهُ مِاْئَةَ عَامٖ ثُمَّ بَعَثَهُۥۖ قَالَ كَمۡ لَبِثۡتَۖ قَالَ لَبِثۡتُ يَوۡمًا أَوۡ بَعۡضَ يَوۡمٖۖ قَالَ بَل لَّبِثۡتَ مِاْئَةَ عَامٖ فَٱنظُرۡ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمۡ يَتَسَنَّهۡۖ وَٱنظُرۡ إِلَىٰ حِمَارِكَ وَلِنَجۡعَلَكَ ءَايَةٗ لِّلنَّاسِۖ وَٱنظُرۡ إِلَى ٱلۡعِظَامِ كَيۡفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكۡسُوهَا لَحۡمٗاۚ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُۥ قَالَ أَعۡلَمُ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٢٥٩﴾

«Կամ նրա նման, ով անցավ մի գյուղով, որն ի ր տանիքների վրա փլված էր: Նա ասաց. «Ինչպե՞ ս Ալլահը սա կկենդանացնի իր մահից հետո»: Եվ Ալլահը նրան հարյուր տարով մահացրեց, ապա հարություն տվեց: Ասաց. «Որքա՞ն մնացիր»: Նա ասաց. «Մնացի մի օր կամ օրվա մի մասը»: Ասաց «Ո՛չ, դու հարյուր տարի ես մնացել: Նայիր քո ուտ ելիքին ու խմելիքին, այն չի փչացել: Եվ նայիր քո էշին: Եվ որպեսզի քեզ նշան դարձնենք մարդկա նց համար: Եվ նայիր ոսկորներին, թե ինչպես են ք դրանք հավաքում, ապա մսով պատում»: Եվ եր բ նրա համար պարզ դարձավ, ասաց. «Գիտեմ, ո

ր Ալլահը ամեն բանի վրա ունակ է»:» [Ալ-Բակարա:259]

Հինգերորդ օրինակ. Իբրահիմ Խալիլի պատմութ յան մեջ, երբ նա խնդրեց Բարձրյալ Ալլահին ցո ւյց տալ, թե ինչպես է Նա կենդանացնում մեռյալն երին, Բարձրյալ Ալլահը հրամայեց նրան մորթել չ որս թռչուն, դրանք մասնատել և մասերը դնել իր շուրջը գտնվող լեռների վրա, ապա կանչել նրան ց: Եվ մասերը կմիանան միմյանց և արագ կգան Ի բրահիմի մոտ: Այդ մասին Բարձրյալ Ալլահն ասու մ է.

﴿وَإِذۡ قَالَ إِبۡرَٰهِـۧمُ رَبِّ أَرِنِي كَيۡفَ تُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰۖ قَالَ أَوَلَمۡ تُؤۡمِنۖ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطۡمَئِنَّ قَلۡبِيۖ قَالَ فَخُذۡ أَرۡبَعَةٗ مِّنَ ٱلطَّيۡرِ فَصُرۡهُنَّ إِلَيۡكَ ثُمَّ ٱجۡعَلۡ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٖ مِّنۡهُنَّ جُزۡءٗا ثُمَّ ٱدۡعُهُنَّ يَأۡتِينَكَ سَعۡيٗاۚ وَٱعۡلَمۡ أَنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٞ ٢٦٠﴾

«Եվ հիշի՛ր, երբ Իբրահիմն ասաց. «Տե՛ր իմ, ցո ՛ւյց տուր ինձ, թե ինչպես ես կենդանացնում մեռյ ալներին»: Նա ասաց. «Մի՞թե չես հավատում»: Պ ատասխանեց. «Իհարկե, սակայն որպեսզի սիրտ ս հանգստանա»: Նա ասաց. «Ապա վերցրո՛ւ չորս թռչուն և կտոր-կտոր արա դրանց, հետո յուրաք անչյուր լեռան վրա դի՛ր նրանցից մի մաս: Այնուհ ետև կանչի՛ր նրանց, և նրանք շտապելով կգան ք եզ մոտ: Եվ իմացի՛ր, որ Ալլահն Ամենակարող է, Ա մենաիմաստուն»»: [Ալ-Բակարա:260]

Սրանք շոշափելի և իրական օրինակներ են, ո րոնք վկայում են մեռյալներին կենդանացնելու ի

նարավորության մասին: Եվ արդեն իսկ հիշատա կվել է այն, ինչ Ամենակարող Ալլահը Մարիամի ո րդի Հիսուսի նշաններից արեց՝ մեռյալներին կեն դանացնելու և նրանց իրենց գերեզմաններից հա նելու գործում՝ Ամենակարող Աստծո թույլտվությ ամբ:

Իսկ բանականության ապացույցը երկու տես անկյունից է.

Առաջինը՝ այն է, որ Բարձրյալ Ալլահը երկնքի և երկրի և դրանցում եղածի Արարիչն է, որոնք ս տեղծել է ի սկզբանե, և Նա, Ով ի զորու է սկզբից ս տեղծել, ի զորու է նաև այն վերստեղծել: Ինչպես ասել է Բարձրյալ Ալլահը.

﴿وَهُوَ ٱلَّذِى يَبۡدَؤُاْ ٱلۡخَلۡقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ وَهُوَ أَهۡوَنُ عَلَيۡهِ...﴾

«Եվ Նա է, Ով սկզբնավորում է արարչությունը , ապա վերստեղծում է այն, և դա ավելի հեշտ է Ն րա համար...»: [Առ-Ռում:27] Ալլահն ասաց.

﴿... كَمَا بَدَأۡنَآ أَوَّلَ خَلۡقٖ نُّعِيدُهُۥۚ وَعۡدًا عَلَيۡنَآۚ إِنَّا كُنَّا فَٰعِلِينَ﴾

«...Ինչպես որ սկզբում ստեղծեցինք, այնպես է լ կվերադարձնենք այն: Սա խոստում է Մեր կողմ ից: Մենք, անշուշտ, կանենք դա»: [Անբիյա:104] Ե վ ասաց՝ հրամայելով պատասխանել նրանց, ովք եր ժխտեցին ոսկորների վերակենդանացումը, մ ինչ դրանք փտած են.

﴿قُلۡ يُحۡيِيهَا ٱلَّذِىٓ أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّةٖۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلۡقٍ عَلِيمٌ ٧٩﴾

«Ասա՛. «Դրանք կկենդանացնի Նա, Ով դրանք ստեղծել է առաջին անգամ, և Նա ամեն ստեղծվ ածի Գիտակն է»»: [Յա Սին:79]

Երկրորդը. երկիրը լինում է մեռած ու անկենդ ան, որի վրա ոչ մի կանաչ ծառ չկա, ապա նրա վր ա անձրև է իջնում, և այն կենդանանում է, կանա չում, և նրա վրա աճում են ամեն տեսակի գեղեցի կ բույսեր: Եվ Նա, Ով ի զորու է այն կենդանացնել իր մահից հետո, ի զորու է նաև մեռելներին հարո ւթյուն տալ: Ալլահ Բարձրյալն ասել է.

﴿وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَنَّكَ تَرَى ٱلْأَرْضَ خَٰشِعَةً فَإِذَآ أَنزَلْنَا عَلَيْهَا ٱلْمَآءَ ٱهْتَزَّتْ وَرَبَتْۚ إِنَّ ٱلَّذِىٓ أَحْيَاهَا لَمُحْىِ ٱلْمَوْتَىٰٓۚ إِنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾﴾

«Նրա նշաններից է նաև, որ դու տեսնում ես ե րկիրը չորացած, բայց երբ մենք նրա վրա ջուր են ք իջեցնում, այն շարժվում է և բարգավաճում: Ան շուշտ, Նա, ով կենդանացրեց այն, կենդանացնող ն է նաև մեռելների: Անշուշտ, Նա ամենազոր է»: [Ֆուսսիլաթ:39] Ալլահն ասաց.

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً مُّبَٰرَكًا فَأَنۢبَتْنَا بِهِۦ جَنَّٰتٍ وَحَبَّ ٱلْحَصِيدِ ﴿٩﴾ وَٱلنَّخْلَ بَاسِقَٰتٍ لَّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ ﴿١٠﴾ رِّزْقًا لِّلْعِبَادِۖ وَأَحْيَيْنَا بِهِۦ بَلْدَةً مَّيْتًاۚ كَذَٰلِكَ ٱلْخُرُوجُ ﴿١١﴾﴾

«Եվ երկնքից օրհնյալ ջուր իջեցրինք և դրանո վ աճեցրինք այգիներ ու հնձի հատիկներ: 9 Եվ բ արձրաբուն արմավենիներ, որոնք ունեն շարքեր ով դասավորված պտուղներ: 10 Որպես ապրուս

տ ծառաների համար: Եվ դրանով կենդանացրին ք մեռած երկիրը: Այդպիսին է հարությունը»: 11

[Կոֆ:9-11]

Վերջին Օրվա հավատքի մեջ է մտնում նաև հ ավատքը այն ամենին, ինչ կլինի մահից հետո, ին չպես՝

ա) Գերեզմանի փորձությունը. այն հանգուցյա լի հարցաքննությունն է նրա հուղարկավորությո ւնից հետո՝ իր Տիրոջ, իր կրոնի և իր մարգարեի մ ասին: Ալլահը հաստատում է հավատացյալների ն հաստատուն խոսքով, ուստի նա ասում է. «Իմ Տ երը Ալլահն է, իմ կրոնը Իսլամն է, և իմ մարգարե ն Մուհամմադն է ﷺ»: Եվ Ալլահը մոլորեցնում է ա նարդարներին, ուստի անհավատը կասի. «Հա՜հ, հա՜հ, չգիտեմ», իսկ կեղծավորը կամ կասկածողը կասի. «Չգիտեմ, լսել եմ, որ մարդիկ ինչ որ բան է ին ասում, և ես էլ դա ասացի»:

(բ) Գերեզմանի տանջանքը և վայելքը. այն լին ում է անարդարների՝ կեղծավորների և անհավա տների համար, քանզի Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասել է.

﴿...وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ فِي غَمَرَٰتِ ٱلۡمَوۡتِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓاْ أَيۡدِيهِمۡ أَخۡرِجُوٓاْ أَنفُسَكُمُۖ ٱلۡيَوۡمَ تُجۡزَوۡنَ عَذَابَ ٱلۡهُونِ بِمَا كُنتُمۡ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيۡرَ ٱلۡحَقِّ وَكُنتُمۡ عَنۡ ءَايَٰتِهِۦ تَسۡتَكۡبِرُونَ﴾

«...Եվ եթե միայն տեսնեիր անարդարներին մ ահվան տառապանքների մեջ, երբ հրեշտակներ

ը, մեկնելով իրենց ձեռքերը, ասում են. «Հանե՛ք ձեր հոգիները: Այսօր դուք կհատուցվեք նվաստացուցիչ պատժով՝ նրա համար, որ Ալլահի մասին ասում էիք այն, ինչ ճշմարիտ չէր, և Նրա նշաններ ի հանդեպ գոռոզանում էիք»»: [Ալ-Ան'ամ:93]

Ալլահն ասաց Փարավոնի ժողովրդի մասին.

﴿ٱلنَّارُ يُعۡرَضُونَ عَلَيۡهَا غُدُوّٗا وَعَشِيّٗاۚ وَيَوۡمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ أَدۡخِلُوٓاْ ءَالَ فِرۡعَوۡنَ أَشَدَّ ٱلۡعَذَابِ ٤٦﴾

«Կրակը, որին նրանք ենթարկվում են առավոտ և երեկո: Եվ այն օրը, երբ կհաստատվի Ժամը, (կասվի). «Մտցրե՛ք Փարավոնի ժողովրդին ամենախիստ տանջանքի մեջ»: [Ղոֆիր:46]:

Եվ Սահիհ Մուսլիմում Զեյդ իբն Սաբիթից (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից) հաղորդվում է, որ Մարգարեն ﷺ ասաց.

«فَلَوْلَا أَنْ لَا تَدَافَنُوا لَدَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُسْمِعَكُمْ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ الَّذِي أَسْمَعُ مِنْهُ».

«Եթե չլիներ այն, որ դուք կդադարեիք միմյանց հուղարկավորել, ապա Ալլահին կաղոթեի, որ ձեզ լսեցնի գերեզմանի այն տանջանքը, որը ես լսում եմ»: Ապա դեմքով շրջվեց և ասաց.

«تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ».

«Փնտրե՛ք Ալլահի ապաստանը Կրակի տանջանքից»: Ասացին. «Մենք փնտրում ենք Ալլահի ա

պաստանը ընդդեմ Դժոխքի Կրակի տանջանքի» , նա ասաց.

«تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ».

«Ապաստան փնտրե՛ք Ալլահի մոտ գերեզման ի տանջանքից»: Ասացին. «Ապաստան ենք խնդր ում Ալլահից գերեզմանի տանջանքից»: Նա ասաց.

«تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ، مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ»

«Փնտրե՛ք Ալլահի ապաստանը փորձությունն երից՝ թե՛ բացահայտ, թե՛ թաքնված» Ասացին. « Ապավինում ենք Ալլահին փորձություններից՝ հա յտնի և թաքնված»: Նա ասաց.

«تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ».

«Փնտրե՛ք Ալլահի ապաստանը դաջջալի փոր ձությունից» Ասացին.«Ապավինում ենք Ալլահին դաջջալի փորձությունից»[1]:

Իսկ գերեզմանի երանությունը՝ ճշմարիտ հավ ատացյալների համար է: Ամենաբարձրյալ Ալլահ ն ասաց.

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ تَتَنَزَّلُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحۡزَنُواْ وَأَبۡشِرُواْ بِٱلۡجَنَّةِ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ٣٠﴾

[1] Հաղորդել է Մուսլիմը: Գիրք դրախտի, նրա բերկրանքի և նրա բնակիչների նկարագրության մասին, Գլուխ՝ հանգուցյալին դրախտում կամ դժոխքում իր տեղը ցույց տալու, գերեզմանի տանջանքը հաստատելու և դրանից ապաստան խնդրելու մասին, համար (2867):

«Իսկապես, նրանք, ովքեր ասացին՝ «Մեր Տեր ը Ալլահն է», ապա ուղղամիտ մնացին, նրանց վր ա կիջնեն Հրեշտակները(ասելով). «Մի՛ վախեցե ք և մի՛ տխրեք, և ուրախացե՛ք այն Դրախտի ավ ետիսով, որը ձեզ խոստացվել էր»»:

[Ֆուսսիլաթ:30].

Ալլահն ասաց.

﴿فَلَوۡلَآ إِذَا بَلَغَتِ ٱلۡحُلۡقُومَ ٨٣ وَأَنتُمۡ حِينَئِذٖ تَنظُرُونَ ٨٤ وَنَحۡنُ أَقۡرَبُ إِلَيۡهِ مِنكُمۡ وَلَٰكِن لَّا تُبۡصِرُونَ ٨٥ فَلَوۡلَآ إِن كُنتُمۡ غَيۡرَ مَدِينِينَ ٨٦ تَرۡجِعُونَهَآ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ٨٧ فَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلۡمُقَرَّبِينَ ٨٨ فَرَوۡحٞ وَرَيۡحَانٞ وَجَنَّتُ نَعِيمٖ ٨٩﴾

«Իսկ ինչո՞ւ, երբ (հոգին) հասնում է կոկորդին 83 և դուք այդ պահին նայում եք 84, և Մենք նրա ն ավելի մոտ ենք, քան դուք, բայց դուք չեք տեսն ում 85: Իսկ ինչո՞ւ, եթե դուք չպետք է դատվեք 86 , այն հետ չեք բերում, եթե ճշմարտախոս եք 87: Ի սկ եթե նա մերձավորներից է 88, ապա (նրան) հ անգիստ, բարիք և երանության դրախտ է սպաս վում 89»: [Ալ-Վակիա:83-89]

Եվ ալ-Բառա իբն 'Ազիբից (թող Ալլահը գոհ լինի ի նրանից) փոխանցվում է, որ Մարգարեն ﷺ ասե լ է հավատացյալի մասին, երբ նա իր գերեզմանո ւմ պատասխանում է երկու հրեշտակներին.

«يُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ: أَنْ صَدَقَ عَبْدِي، فَافْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ، وَأَلْبِسُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ، وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى الْجَنَّةِ، قَالَ: فَيَأْتِيهِ مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا، وَيُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ مَدَّ بَصَرِهِ».

«Երկնքից մի ձայն կհայտարարի. «Ճշմարիտ խոսեց իմ ծառան, ուստի նրա համար Դրախտից փռեք, նրան Դրախտից հագցրեք և նրա համար մի դուռ բացեք դեպի Դրախտ»: Եվ նրան կհասնի նրա (Դրախտի) բուրմունքն ու անուշահոտությո ւնը, և նրա գերեզմանը կընդարձակվի այնքան, ո րքան հասնում է նրա հայացքը»: Հաղորդում են Ահմադը և Աբու Դաուդը մի երկար հադիսի մեջ[1]:

Շեղվածներից մի խումբ մարդիկ մոլորվել են և ժխտել են գերեզմանի տանջանքը և նրա վայելք ը, պնդելով, թե դա անհնար է, քանի որ հակասու մ է իրականությանը: Նրանք ասել են. «Եթե բացվ եր մահացածը իր գերեզմանում, ապա նրան կգտ նեին այնպիսին, ինչպիսին որ կար, իսկ գերեզմա նը ոչ լայնացած, ոչ էլ նեղացած կլիներ»:

Եվ այս պնդումը անվավեր է շարիաթով, զգայ ությամբ և բանականությամբ.

Իսկ ինչ վերաբերում է Շարիաթին՝ արդեն իսկ նշվել են գերեզմանի տանջանքն ու նրա վայելքը հաստատող տեքստերը:

Եվ Սահիհ ալ-Բուխարիում Իբն 'Աբբասից (թո ղ Ալլահը գոհ լինի նրանցից) հաղորդվում է, որ ն ա ասաց. «Մարգարեն ﷺ դուրս եկավ Մադինայի պարտեզներից մեկից և լսեց երկու մարդու ձայն

[1] Հաղորդել է Աբու Դաուդը՝ «Սուննայի գիրք», «Գերեզմանում հարցաքննության և գերեզմանի տանջանքի մասին» գլուխ, թիվ (4753), և Ահմադը՝ «Քուֆացիների մուսնադ», ալ-Բառա իբն 'Ազիբի հադիս, թիվ (18534):

, որոնք տանջվում էին իրենց գերեզմաններում»: Նա հիշատակեց հադիսը, և դրանում ասվում է.

«أَنَّ أَحَدَهُمَا كَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ».

«Նրանցից մեկը չէր պաշտպանվում մեզից»: Հաղորդվում է՝

«مِنْ بَوْلِهِ».

«Նրա մեզից»

«وَأَنَّ الْآخَرَ كَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ».

«և որ մյուսը բամբասանք էր տարածում», Եվ Մուսլիմի գրքում՝

«لَا يَسْتَنْزِهُ مِنَ الْبَوْلِ».

«չի զտվում մեզից»[1]

Իսկ ինչ վերաբերում է զգայությանը, ապա քն ած մարդն իր երազում տեսնում է, որ ինքը գտնվ ում է ընդարձակ ու հաճելի մի վայրում, որտեղ վ այելք է ստանում, կամ էլ՝ նեղ ու սոսկալի մի վայր ում, որտեղից տառապում է, և երբեմն գուցե արթ նանում է իր տեսածից: Այդուհանդերձ, նա իր ան կողնում է՝ իր սենյակում, իր սովորական վիճակ ում, իսկ քունը մահվան եղբայրն է: Այդ իսկ պատ ճառով Ամենաբարձրյալ Ալլահը այն անվանեց (մ ահ): Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.

[1] Հաղորդել է Բուխարին. Վուդուի գիրք, Մեզի լվացման մասին գլուխ, համար (215):

﴿ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلۡأَنفُسَ حِينَ مَوۡتِهَا وَٱلَّتِي لَمۡ تَمُتۡ فِي مَنَامِهَاۖ فَيُمۡسِكُ ٱلَّتِي قَضَىٰ عَلَيۡهَا ٱلۡمَوۡتَ وَيُرۡسِلُ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمًّى...﴾

«Ալլահը վերցնում է հոգիները մահվան պահի ն, իսկ նրանց, որոնք չեն մահանում՝ քնի մեջ: Նա պահում է այն հոգին, որի համար մահ է սահման ել, իսկ մյուսին արձակում է մինչև սահմանված ժ ամկետը...»: [Զումար:42]

Իսկ ինչ վերաբերում է բանականությանը, ապ ա քնած մարդն իր երազում տեսնում է իրականո ւթյանը համապատասխանող ճշմարիտ տեսիլք, և երբեմն էլ՝ Մարգարեին ﷺ իր իսկական կերպա րանքով, և ով նրան տեսնում է իր իսկական կեր պարանքով, ապա իսկապես տեսել է նրան: Այդո ւհանդերձ, քնած մարդն իր սենյակում՝ իր անկող նում, հեռու է նրանից, ինչ տեսել է: Եվ եթե սա հն արավոր է այս աշխարհի պայմաններում, ապա մ ի՞թե հնարավոր չի լինի հանդերձյալ կյանքի պայ մաններում:

Իսկ ինչ վերաբերում է նրանց փաստարկին, թ ե եթե մահացածի գերեզմանը բացվի, նա կգտնվ ի նույն վիճակում, ինչպես որ կար, իսկ գերեզմա նը ոչ լայնացել է, ոչ էլ նեղացել, ապա դրա պատ ասխանը կարելի է տալ մի քանի տեսանկյունից, որոնցից են՝

Առաջինը՝ անթույլատրելի է Շարիաթի կողմից բերվածին հակադրվել նման անհիմն կասկածնե րով, քանզի եթե հակադրվողը պատշաճ կերպով

խորհեր Շարիաթի բերածի շուրջ, ապա կհասկա նար այդ կասկածների անհիմն լինելը: Եվ ասվել է.

Եվ քանի՛ պախարակող կա ճիշտ խոսքի

Դրա արատը աղավաղված ըմբռնումից է:

Երկրորդը՝ Բարզախի վիճակները պատկանո ւմ են անտեսանելի աշխարհին, որոնք զգայարա ններով հնարավոր չէ ընկալել: Եթե դրանք ընկալ վեին զգայարաններով, ապա անտեսանելիի հա նդեպ հավատքի իմաստը կկորչեր, և այն ընդուն ելու հարցում կհավասարվեին անտեսանելիին հ ավատացյալներն ու այն ժխտողները:

Երրորդը՝ տանջանքը, վայելքը, գերեզմանի ըն դարձակությունն ու նեղությունը զգում է միայն մ ահացածը, և ոչ ոք՝ բացի իրենից: Սա նման է նրա ն, թե ինչպես քնած մարդն իր երազում տեսնում է, որ ինքը գտնվում է նեղ ու մռայլ վայրում, կամ ընդարձակ ու հաճելի վայրում, իսկ նրա շրջապա տում գտնվողները դա չեն տեսնում և չեն զգում: Եվ իրոք, Մարգարեն ﷺ հայտնություն էր ստանու մ իր ասհաբների ներկայությամբ, նա լսում էր հա յտնությունը, սակայն ասհաբները չէին լսում այն : Երբեմն էլ հրեշտակը մարդու կերպարանքով էր հայտնվում նրան և խոսում նրա հետ, իսկ ասհա բները չէին տեսնում հրեշտակին և ոչ էլ լսում էին նրան:

Չորրորդը՝ այն է, որ արարածների ընկալումը սահմանափակ է նրանով, ինչը Բարձրյալ Ալլահը

նրանց հնարավորություն է տվել ընկալելու, և նր անք չեն կարող ընկալել ամեն գոյություն ունեցո ղ բան: Յոթ երկինքները, երկիրը և նրանք, ովքեր դրանցում են, և ամեն ինչ իսկապես փառաբանո ւմ է Ալլահին՝ գովաբանելով Նրան, որը Բարձրյալ Ալլահը երբեմն լսելի է դարձնում Իր արարածներ ից նրան, ում կամենում է, և այդուհանդերձ, Նա ծ ածկված է մեզանից, և այդ մասին Ալլահն ասում է.

﴿تُسَبِّحُ لَهُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ ٱلسَّبۡعُ وَٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهِنَّۚ وَإِن مِّن شَيۡءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمۡدِهِۦ وَلَٰكِن لَّا تَفۡقَهُونَ تَسۡبِيحَهُمۡۚ...﴾

«Նրան փառաբանում են յոթ երկինքները, եր կիրը և բոլորը, ովքեր դրանցում են: Եվ չկա որևէ բան, որ չփառաբանի Նրան փառքով, սակայն դո ւք չեք հասկանում նրանց փառաբանությունը...» [Իսրա:44] Այսպիսով, սատանաներն ու ջինները շրջում են երկրով մեկ: Ջինները ներկայացան Ալլ ահի Առաքյալի ﷺ մոտ, լսեցին նրա ընթերցանութ յունը և ուշադրությամբ ունկնդրեցին, ապա վեր ադարձան իրենց ցեղի մոտ՝ որպես նախազգուշ ացնողներ: Այնուամենայնիվ, նրանք թաքնված ե ն մեզանից: Այս մասին Բարձրյալ Ալլահն ասում է

﴿يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ لَا يَفۡتِنَنَّكُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ كَمَآ أَخۡرَجَ أَبَوَيۡكُم مِّنَ ٱلۡجَنَّةِ يَنزِعُ عَنۡهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوۡءَٰتِهِمَآۗ إِنَّهُۥ يَرَىٰكُمۡ هُوَ وَقَبِيلُهُۥ مِنۡ حَيۡثُ لَا تَرَوۡنَهُمۡۗ إِنَّا جَعَلۡنَا ٱلشَّيَٰطِينَ أَوۡلِيَآءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ ٢٧﴾

«Ադամի որդինե՛ր, թող սատանան չգայթակղեցնի ձեզ, ինչպես նա դուրս հանեց ձեր ծնողների ն Դրախտից՝ զրկելով նրանց իրենց հագուստից, որպեսզի ցույց տա նրանց իրենց ամոթույքը: Ան շուշտ, նա և իր ցեղը տեսնում են ձեզ այնտեղից, որտեղից դուք նրանց չեք տեսնում: Իրոք, Մենք ս ատանաներին հովանավորներ ենք դարձրել նր անց համար, ովքեր չեն հավատում»: (27) [Ալ-Ա'ր աֆ:27] Եվ եթե արարածները չեն ընկալում ամեն գոյություն ունեցող բան, ապա նրանց համար ա նթույլատրելի է ժխտել անտեսանելի աշխարհի հ աստատված իրողությունները, որոնք նրանք չեն ընկալել:

Հավատքը նախասահմանության (ճագատագրի) նկատմամբ

Նախասահմանությունը (կողմար)՝ Բարձրյալ Ա լլահի կողմից արարածների կանխորոշումն է՝ հ ամաձայն Նրա նախնական Գիտության և Իմաս տության թելադրանքի:

Իսկ հավատքը նախասահմանության նկատմ ամբ ներառում է չորս հարց՝

Առաջինը՝ հավատքն է, որ Ամենաբարձյալ Ալլ ահը գիտի ամեն ինչ՝ ամբողջությամբ և մանրամ ասնորեն, ի սկզբանե և հավիտյան, անկախ նրա նից դա վերաբերում է Իր գործերին, թե Իր ծառա ների գործերին:

Երկրորդը՝ հավատքն առ այն, որ Ալլահ Բարձրյալը գրի է առել այդ ամենը Պահպանված գրքում: Եվ այս երկու կետերի վերաբերյալ Ալլահ Բարձրյալն ասում է.

﴿أَلَمۡ تَعۡلَمۡ أَنَّ ٱللَّهَ يَعۡلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِۗ إِنَّ ذَٰلِكَ فِي كِتَٰبٍۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٧٠﴾

«Միթե չգիտես, որ Ալլահը գիտի այն ամենը, ի նչ կա երկնքում և երկրի վրա: Ահա այդ ամենը գրված է Գրքում: Մինչդեռ դա Ալլահի համար հեշտ է»: [Սուրա Հաջջ, այաթ 70]

Եվ Սահիհ Մուսլիմում Աբդուլլահ իբն 'Ամր իբն ալ-'Ասից (թող Ալլահը գոհ լինի նրանց երկուսից) հաղորդվում է. «Լսել եմ, որ Մարգարեն ﷺ ասում է.»

«كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ».

«Ալլահը գրել է արարածների ճակատագրերը՝ երկինքները և երկիրը ստեղծելուց հիսուն հազար տարի առաջ»[1]:

Երրորդը՝ հավատալ, որ բոլոր արարածները գոյություն ունեն միայն Ամենաբարձրյալ Ալլահի կամքով, անկախ նրանից՝ դրանք վերաբերում են Նրա գործողություններին, թե արարածների գոր

[1] Հաղորդել է Մուսլիմը. «Ճակատագրի գիրք», «Ադամի և Մովսեսի (խաղաղություն նրանց) բանավեճի մասին» գլուխ, համար (2653):

ծողություններին: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասել է Իր գործողությունների վերաբերյալ.

﴿وَرَبُّكَ يَخۡلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخۡتَارُۗ...﴾

«Եվ քո Տերը ստեղծում է Իր կամեցածը, և Ինք ն է ընտրում...»: [Կոսոս:68] Նա ասաց

﴿...وَيَفۡعَلُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ﴾

«...և Ալլահը կատարում է Իր կամքը՝ ինչպես կ ամենա»: [Իբրահիմ:27] Նա ասաց.

﴿هُوَ ٱلَّذِي يُصَوِّرُكُمۡ فِي ٱلۡأَرۡحَامِ كَيۡفَ يَشَآءُۚ...﴾

«Նա է, Ով ձեզ ձևավորում է արգանդներում, ի նչպես կամենա...»: [Ալի Իմրան: 6] Եվ Բարձրյալն ասաց արարածների գործողության վերաբերյալ .

﴿...وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ لَسَلَّطَهُمۡ عَلَيۡكُمۡ فَلَقَٰتَلُوكُمۡۚ...﴾

«...եթե Ալլահը կամենար, նրանց իշխանությու ն կտար ձեզ վրա, և նրանք կպատերազմեին ձեզ դեմ»: [Ան-Նիսա:90] Նա ասաց.

﴿...وَلَوۡ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُۖ فَذَرۡهُمۡ وَمَا يَفۡتَرُونَ﴾

«...և եթե քո Տերը կամենար, նրանք դա չէին կ ատարի: Ապա թող նրանց և իրենց հորինածներ ը»: [Ալ-Ան'ամ:112]

Չորրորդը՝ հավատալ այն բանին, որ բոլոր ար արածները՝ իրենց էությամբ, հատկանիշներով և

շարժումներով, ստեղծվել են Բարձրյալ Ալլահի կողմից: Ասել է Բարձրյալ Ալլահը.

﴿ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَيۡءٖۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ وَكِيلٞ ٦٢﴾

«Ալլահը ստեղծել է ամեն ինչ, և Նա է վստահված Խնամակալը ամեն բանի վրա»: [Ազ-զումար:62] Եվ Փառավորն ասաց.

﴿...وَخَلَقَ كُلَّ شَيۡءٖ فَقَدَّرَهُۥ تَقۡدِيرٗا﴾

«...և ստեղծել է ամեն ինչ, և ամեն բան ճշգրտորեն նախասահմանել »: [Ֆուրկան:2] Եվ ասաց Իր մարգարե Աբրահամի մասին՝ Ալլահի խաղաղությունն ու օրհնությունը նրա վրա, որ նա ասաց իր ժողովրդին.

﴿وَٱللَّهُ خَلَقَكُمۡ وَمَا تَعۡمَلُونَ ٩٦﴾

«Ալլահը ստեղծել է ձեզ և այն, ինչ դուք անում եք»: [Աս-Սոֆֆաթ:96]:

Իսկ հավատքը նախասահմանության նկատմամբ, ինչպես նկարագրեցինք, չի հակասում այն բանին, որ ծառան ունի սեփական կամք իր կամայական գործողություններում և դրանք կատարելու կարողություն, քանի որ և՛ Շարիաթը, և՛ իրականությունը հաստատում են դա:

Իսկ ինչ վերաբերում է Շարիաթին, ապա Ամենաբարձրյալն Ալլահն ասել է կամեցողության մասին.

﴿...فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ مَـَٔابًا﴾

«...Ով կամենա, թող դեպի իր Տերը վերադարձ ի ուղի վերցնի»: [Ան-Նաբա:39] Նա ասաց

﴿...فَأۡتُواْ حَرۡثَكُمۡ أَنَّىٰ شِئۡتُمۡۖ...﴾

«...մոտեցե՛ք ձեր արտին, ինչպես կամենաք..»: [Ալ-Բակարա:223] Եվ նա ասաց զորության մասի ն.

﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ وَٱسۡمَعُواْ وَأَطِيعُواْ...﴾

«Ուրեմն վախեցե՛ք Ալլահից, որքան կարող ե ք, լսե՛ք և հնազանդվե՛ք...»: [Աթ-Թաղաբուն:16] Ն ա ասաց

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۚ لَهَا مَا كَسَبَتۡ وَعَلَيۡهَا مَا ٱكۡتَسَبَتۡۗ...﴾

«Ալլահը երբեք ոչ մեկին չի պարտավորեցնու մ այն բանով, ինչից նա անկարող է: Ամեն մարդ կ ստանա այն, ինչ վաստակել է (լավ գործերի դիմ աց), և կպատժվի իր վաստակած չարքերի համա ր...» [Ալ-Բակարա:286]

Իսկ ինչ վերաբերում է իրականությանը, ապա յուրաքանչյուր մարդ գիտի, որ ինքն ունի կամք և կարողություն, որոնցով նա կատարում է գործող ություններ կամ ձեռնպահ է մնում դրանցից, և տ արբերակում է այն, ինչ տեղի է ունենում իր կամք ով, ինչպես քայլելը, և այն, ինչ տեղի է ունենում ա ռանց իր կամքի, ինչպես դողը: Սակայն ծառայի կ ամքը և կարողությունը իրականանում են Ամեն

աբարձրյալ Ալլահի կամքով և Նրա Իշխող Ուժով, քանի որ Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասել է.

﴿لِمَن شَآءَ مِنكُمۡ أَن يَسۡتَقِيمَ ٢٨ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٢٩﴾

«Ձեզանից նրանց համար, ովքեր կամենում են ուղղվել: Եվ դուք չեք կամենա, եթե միայն չկամենա Ալլահը՝ աշխարհների Տերը»: [Թաքվիր:28-29] Եվ քանի որ ողջ տիեզերքը Բարձրյալ Ալլահի տիրույթն է, Նրա տիրույթում ոչինչ չի լինում առանց Նրա Գիտության և Կամքի:

Եվ ճակատագրին հավատալը, ինչպես նկարագրեցինք, ծառային արդարացում չի տալիս իր կողմից լքված պարտականությունների կամ գործած մեղքերի համար: Ուստի, դրանով նրա փաստարկն անվավեր է մի քանի առումներով.

Առաջինը՝ Բարձրյալ Ալլահն ասում է.

﴿سَيَقُولُ ٱلَّذِينَ أَشۡرَكُواْ لَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَآ أَشۡرَكۡنَا وَلَآ ءَابَآؤُنَا وَلَا حَرَّمۡنَا مِن شَيۡءٖۚ كَذَٰلِكَ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ حَتَّىٰ ذَاقُواْ بَأۡسَنَاۗ قُلۡ هَلۡ عِندَكُم مِّنۡ عِلۡمٖ فَتُخۡرِجُوهُ لَنَآۖ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَإِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا تَخۡرُصُونَ ١٤٨﴾

«Բազմաստվածները պիտի ասեն. «Եթե Ալլահը կամենար, ո՛չ մենք բազմաստված կլինեինք, ո՛չ էլ մեր հայրերը, և ո՛չ էլ որևէ բան կարգելեինք»: Այդպես ստեցին նաև նրանք, ովքեր նրանցից առաջ էին, մինչև որ ճաշակեցին մեր պատիժը: Ասա՛. «Մի՞թե դուք գիտություն ունեք, որը կարող եք ներկայացնել մեզ: Դուք հետևում եք միայն ենթադ

րություններին, և դուք միայն ստում եք»»: [Ալ-Ան՛ամ:148] Եվ եթե նրանք Նախասահմանությամբ (ճակատագրով) արդարացում ունենային, Ալլահը նրանց Իր պատիժը չէր ճաշակեցնի:

Երկրորդը՝ Ալլահի խոսքը:

﴿رُّسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةُۢ بَعۡدَ ٱلرُّسُلِۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ١٦٥﴾

«Առաքյալներ՝ որպես բարի լուրերի հաղորդներ ու նախազգուշացնողներ, որպեսզի մարդկանց համար չմնա արդարացու պատճառ Ալլահի առաջ՝ Առաքյալների գալուց հետո: Եվ Ալլահը Հզոր է, Իմաստուն»: [Ան-Նիսա:165] Եթե ճակատագիրը հակառակվողների համար արդարացում լիներ, ապա առաքյալներ ուղարկելը իմաստազուրկ կլիներ, քանի որ նրանց ուղարկվելուց հետո տեղի ունեցող անհնազանդությունը ևս Ամենակարող Ալլահի կամքով է:

Երրորդ. Ալ-Բուխարին և Մուսլիմը հաղորդել են, իսկ ձևակերպումը ալ-Բուխարիինն է, Ալի իբն Աբի Տալիբից (թող Ալլահը գոհ լինի նրանից), որ Մարգարեն ﷺ ասաց.

«مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا قَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ أَوْ مِنَ الْجَنَّةِ».

«Ձեզանից յուրաքանչյուրի համար նախասահմանված է իր տեղը՝ Դժոխքում կամ Դրախտում»: Ժողովրդից մի մարդ ասաց. «Մի՞թե չապավինենք, ո՛վ Ալլահի առաքյալ»: Նա ասաց.

«لَا، اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ».

«Ո՛չ, գործե՛ք, քանզի յուրաքանչյուրի համար հեշտացված է»: Ապա կարդաց.

﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَٱتَّقَىٰ ۝٥﴾

«Իսկ նա, ով տվեց և աստվածավախ եղավ»: 5 [Ալ-Լեյլ:5] Եվ Մուսլիմի ձևակերպմամբ՝

«فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ».

«Յուրաքանչյուրին հեշտացված է այն, ինչի համար ստեղծվել է:»[1] Մարգարեն (Աստծո օրհնությունն ու խաղաղությունը լինի նրա վրա) հրամայեց գործել և արգելեց ապավինել ճակատագրին:

Չորրորդը՝ այն է, որ Ալլահը հրամայել է Իր ծառային և արգելել է նրան, և չի պարտավորեցրել նրան անել ավելին, քան նրա կարողությունն է: Ալլահն ասաց.

﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ وَٱسْمَعُواْ وَأَطِيعُواْ...﴾

«Ուրեմն վախեցե՛ք Ալլահից, որքան կարող եք, և լսեցե՛ք ու հնազանդվեցե՛ք...»:

[Աթ-Թաղաբուն:16] Նա ասաց

[1] Հաղորդել է ալ-Բուխարին. «Ճակատագրի գիրք», «Եվ Ալլահի հրամանը կանխորոշված ճակատագիր էր» գլուխ, համար (6605), և Մուսլիմը. «Ճակատագրի գիրք», «Ինչպես է ստեղծվում մարդը իր մոր արգանդում, և ինչպես է գրվում նրա ապրուստը, կյանքի տևողությունը, գործերը, դժբախտությունն ու երջանկությունը» գլուխ, համար (2647):

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَا...﴾

«Ալլահը երբեք ոչ մեկին չի պարտավորեցնու մ այն բանով, ինչից նա անկարող է»: [Ալ-Բակար ա:286] Եթե ծառան հարկադրված լիներ գործելո ւ, ապա նա պարտավորված կլիներ մի բանով, որ ից չի կարող խուսափել, իսկ դա անհեթեթությու ն է: Այդ իսկ պատճառով, երբ նա մեղք է գործում տգիտությամբ, մոռացությամբ կամ հարկադրա նքով, նրա վրա մեղք չկա, քանի որ նա ներելի է:

Հիգերրորդ՝ Ամենաբարձրյալ Ալլահի նախաս ահմանությունը թաքնված գաղտնիք է, որը բաց ահայտվում է միայն նախասահմանվածի իրակ անացումից հետո: Իսկ ծառայի՝ որևէ արարք կա տարելու կամքը նախորդում է հենց այդ արարքի ն: Հետևաբար, գործելու նրա կամքը հիմնված չէ Ալլահի նախասահմանության մասին ունեցած գ իտելիքի վրա: Այդ դեպքում անվավեր է դառնում նախասահմանության վրա հիմնված նրա փաստ արկը, քանի որ մարդը չի կարող փաստարկ բերե լ մի բանի վերաբերյալ, որի մասին նա գիտությու ն չունի:

Վեցերրորդը՝ մենք տեսնում ենք, որ մարդն իր աշխարհիկ գործերում ձգտում է այն ամենին, ինչ ն իրեն հարմար է, և չի թողնում այն՝ հանուն նրա , ինչն իրեն հարմար չէ: Ապա ինչո՞ւ է նա իր կրոն ական գործերում թողնում այն, ինչն իրեն օգուտ է տալիս, հանուն նրա, ինչը նրան վնասում է, և ի

ետո արդարանում ճակատագրով: Մի՞թե երկու հ արցերի էությունը նույնը չէ:

Ահա մի օրինակ, որը պարզաբանում է դա:

Եթե մարդու առջև լիներ երկու ճանապարհ: Դ րանցից մեկը նրան տանում է դեպի մի երկիր, որ տեղ տիրում է լիակատար քաոս՝ սպանություն, կ ողոպուտ, պատվի ոտնահարում, վախ և սով: Իս կ մյուսը՝ դեպի մի երկիր, որտեղ տիրում է լիակա տար կարգուկանոն, հաստատուն անվտանգութ յուն, բարեկեցիկ կյանք, և հարգանք կյանքի, պա տվի ու ունեցվածքի հանդեպ: Երկու ճանապարհ ներից ո՞րով նա կընթանա:

Նա կընթանա երկրորդ ճանապարհով, որը նր ան կհասցնի կարգուկանոնի և ապահովության երկիր, իսկ բանական մարդը երբեք չի ընթանա ք առսի և վախի երկրի ճանապարհով՝ արդարան ալով ճակատագրով: Ուրեմն ինչո՞ւ է նա հանդեր ձյալ կյանքի հարցում դրախտի փոխարեն դժոխ քի ճանապարհը բռնում և ճակատագիրը պատճ առաբանում:

Որպես մեկ այլ օրինակ՝ տեսնում ենք, որ հիվ անդին հրամայվում է դեղ խմել, և նա խմում է այ ն, թեև հոգին դա չի ուզում: Նրան արգելվում է ու տել այն կերակուրը, որը վնասում է իրեն, և նա հ րաժարվում է դրանից, թեև հոգին տենչում է այն: Այս ամենը՝ ապաքինման և առողջության համա ր: Եվ նա չի կարող հրաժարվել դեղը խմելուց կա մ ուտել իրեն վնասող կերակուրը՝ պատճառաբա

նելով ճակատագիրը: Ինչո՞ւ է մարդը թողնում Ալ լահի և Նրա Առաքյալի ﷺ պատվիրածը, անում նր անց արգելածը և հետո արդարանում Ալլահի ճա կատագրով:

Յոթերորդ՝ նա, ով ճակատագիրն է պատճառ աբանում իր թողած պարտականությունների կ ամ գործած մեղքերի համար, եթե որևէ մեկը նրա վրա հարձակվեր, վերցներ նրա գումարը կամ պ ղծեր նրա պատիվը, իսկ հետո ճակատագիրը պ ատճառաբաներ՝ ասելով. «Ինձ մի՛ մեղադրիր, ք անզի իմ ոտնձգությունը Աստծո կամքով էր», նր ա փաստարկը չէր ընդունի: Ինչպե՞ս է, որ նա չի ը նդունում ճակատագրով արդարանալը, երբ իր դ եմ են ոտնձգություն գործում, սակայն ինքն է ճա կատագրով արդարանում, երբ ոտնձգություն է գ ործում Բարձրյալ Աստծո իրավունքի դեմ:

Նշվում է, որ հավատացյալների առաջնորդ 'Ո ւմար իբն ալ-Խատտաբի (թող Ալլահը գոհ լինի ն րանից) մոտ բերեցին մի գողի, որն արժանի էր ձ եռքի անդամահատման: Նա հրամայեց կտրել նր ա ձեռքը: Գողն ասաց. «Սպասի՛ր, ո՛վ հավատաց յալների առաջնորդ, քանզի ես գողացա Ալլահի կ անխորոշմամբ»: 'Ումարն ասաց. «Եվ մենք էլ կտ րում ենք Ալլահի կանխորոշմամբ»:

Իսկ նախասահմանության նկատմամբ հավա տքն ունի ակնառու պտուղներ, որոնցից են՝

Առաջինը՝ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկելի ս ապավինել Ամենաբարձրյալ Ալլահին այնպես,ո

ր չապավինել հենց միջոցին, քանի որ ամեն ինչ Ա մենաբարձրյալ Ալլահի կանխորոշմամբ է:

Երկրորդը՝ մարդը չպետք է հիանա ինքն իրեն ով իր ուզածին հասնելիս, քանի որ դրան հասնել ը Ալլահի կողմից տրված օրհնություն է՝ բարիքի և հաջողության այն պատճառների միջոցով, որո նք Նա է նախասահմանել: Իսկ ինքն իրենով հիա նալը մոռացնել է տալիս այս օրհնության համար երախտագիտությունը:

Երրորդը՝ հոգու խաղաղություն և անդորր այն ամենի հանդեպ, ինչ կատարվում է նրա հետ՝ ըս տ Բարձրյալ Ալլահի նախասահմանության: Ուս տի նա չի տագնապում ցանկալի բանը կորցնելի ս կամ տհաճ բանի հանդիպելիս, քանի որ դա Ալլ ահի նախասահմանությամբ է, Ում պատկանում է երկինքների և երկրի իշխանությունը, և դա ան պայման պիտի պատահեր: Այս մասին Բարձրյա լ Ալլահն ասում է.

﴿مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا فِيٓ أَنفُسِكُمۡ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مِّن قَبۡلِ أَن نَّبۡرَأَهَآۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٢٢ لِّكَيۡلَا تَأۡسَوۡاْ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمۡ وَلَا تَفۡرَحُواْ بِمَآ ءَاتَىٰكُمۡۗ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخۡتَالٖ فَخُورٍ ٢٣﴾

«Ոչ մի դժբախտություն չի պատահում երկրի վրա կամ ձեզ հետ, որ գրված չլինի մի գրքում, նա խքան այն ստեղծելը: Իսկապես, դա Ալլահի համ ար հեշտ է: 22 Որպեսզի չվշտանաք այն բանի հա մար, ինչ կորցրել եք, և չուրախանաք նրանով, ին

չ Նա ձեզ տվել է: Եվ Ալլահը չի սիրում ոչ մի հպարտ, պարծենկոտի»: 23 [Հաղիդ:22-23], Եվ Մարգարեն (Ալլահի օրհնությունն ու խաղաղությունը լինի նրա վրա) ասում է.

«عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ».

«Զարմանալի է հավատացյալի վիճակը, քանզի նրա բոլոր գործերը բարիք են, և դա ոչ ոքի համար չէ, բացի հավատացյալից: Եթե նրան ուրախություն է պատահում, նա գոհանում է, և դա բարիք է նրա համար: Իսկ եթե նրան դժբախտություն է պատահում, նա համբերում է, և դա բարիք է նրա համար»[1]:

Կանխորոշման (ճակատագրի) հարցում մոլորվել են երկու խումբ:

Դրանցից մեկը՝ Ջաբրիներն են, ովքեր ասում են, որ ծառան հարկադրված է իր գործերում և դրանում չունի ո՛չ կամք, ո՛չ էլ կարողություն:

Երկրորդ՝ կողմնակալները, որոնք ասում էին, թե ծառան անկախ է իր գործում՝ կամքով և կարողությամբ, և Ամենակարող Աստծո կամքն ու զորությունը դրա վրա ոչ մի ազդեցություն չունեն:

Եվ առաջին խմբի (Ջաբրիյա) հերքումը՝ Շարի աթով և իրականությամբ.

---

[1] Հաղորդել է Մուսլիմը՝ «Ասկետիզմի և սրտի հեզեցման» բաժին, «Հավատացյալի գործն ամբողջությամբ բարիք է» գլուխ, հադիս №2999:

Իսկ ինչ վերաբերում է Շարիաթին, ապա Ամեն աբարձրյալ Ալլահը ծառայի համար հաստատել է կամք և կամեցողություն և արարքը վերագրել է նրան: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.

﴿...مِنكُم مَّن يُرِيدُ ٱلدُّنۡيَا وَمِنكُم مَّن يُرِيدُ ٱلۡأٓخِرَةَ...﴾

«...Ձեզանից ոմանք ցանկանում են այս կյանքը, և ոմանք էլ՝ հանդերձյալ կյանքը...»: [Ալ 'Իմրան :152] Եվ Բարձրյալն ասաց.

﴿وَقُلِ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّكُمۡۖ فَمَن شَآءَ فَلۡيُؤۡمِن وَمَن شَآءَ فَلۡيَكۡفُرۡۚ إِنَّآ أَعۡتَدۡنَا لِلظَّٰلِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمۡ سُرَادِقُهَا...﴾

«Եվ ասա՝ ճշմարտությունը ձեր Տիրոջից է, ուստի ով կամենա՝ թող հավատա, և ով կամենա՝ թող ուրանա: Արդարև, Մենք անիրավների համար մի կրակ ենք պատրաստել, որի պարիսպները շրջապատել են նրանց...»: [Ալ-Քահֆ:29]

Ալլահն ասաց.

﴿مَّنۡ عَمِلَ صَٰلِحٗا فَلِنَفۡسِهِۦۖ وَمَنۡ أَسَآءَ فَعَلَيۡهَاۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّٰمٖ لِّلۡعَبِيدِ ٤٦﴾

«Ով բարի գործ կատարի՝ իր անձի համար է, իսկ ով չարիք գործի՝ ի վնաս իրեն է: Եվ քո Տերը բնավ անարդար չէ ծառաների հանդեպ»: 46

[Ֆուսիլաթ:46]

Իսկ ինչ վերաբերում է իրականությանը, ապա յուրաքանչյուր մարդ գիտի տարբերությունը իր կամային գործողությունների, որոնք նա կատարում է իր կամքով, ինչպես՝ ուտելը, խմելը, առքուվա

ճառքը, և այն բաների միջև, որոնք տեղի են ունե նում իր հետ՝ առանց իր կամքի, օրինակ՝ ջերմութ յունից դողալը կամ տանիքից ընկնելը: Առաջին դ եպքում նա գործում է ազատորեն, իր կամքով և առանց հարկադրանքի, իսկ երկրորդ դեպքում՝ ն ա ո՛չ ընտրություն ունի, ո՛չ էլ կամենում է այն, ին չ պատահել է իր հետ:

Երկրորդ խմբի (Կոդարիականների) հերքում ը՝ Շարիաթի և բանականության ապացույցներո վ:

Ինչ վերաբերում է Շարիաթին, ապա Ալլահ Բա րձրյալը ամեն բանի Ստեղծողն է, և ամեն ինչ լին ում է Իր կամեցմամբ: Եվ Ալլահ Բարձրյալը Իր գր քում պարզաբանել է, որ ծառաների արարքները կատարվում են Իր կամեցմամբ, և ասել է Բարձրյ ալը.

﴿...وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَا ٱقۡتَتَلَ ٱلَّذِينَ مِنۢ بَعۡدِهِم مِّنۢ بَعۡدِ مَا جَآءَتۡهُمُ ٱلۡبَيِّنَٰتُ وَلَٰكِنِ ٱخۡتَلَفُواْ فَمِنۡهُم مَّنۡ ءَامَنَ وَمِنۡهُم مَّن كَفَرَۚ وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَا ٱقۡتَتَلُواْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَفۡعَلُ مَا يُرِيدُ﴾

«...Եվ եթե Ալլահը կամենար, նրանցից հետո ե կածները չէին կռվի միմյանց դեմ այն բանից հետ ո, երբ նրանց հստակ ապացույցներ եկան, սակա յն նրանք անհամաձայն դարձան: Նրանցից ոմա նք հավատացին, իսկ ոմանք էլ անհավատ դարձ ան: Եվ եթե Ալլահը կամենար, նրանք չէին կռվի մ

իմյանց դեմ, սակայն Ալլահը կատարում է այն, ինչ կամենում է»: [Ալ-Բակարա:253] Ալլահն ասաց.

﴿وَلَوۡ شِئۡنَا لَأٓتَيۡنَا كُلَّ نَفۡسٍ هُدَىٰهَا وَلَٰكِنۡ حَقَّ ٱلۡقَوۡلُ مِنِّي لَأَمۡلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ ٱلۡجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ ١٣﴾

«Եվ եթե Մենք կամենայինք, յուրաքանչյուր հոգու կտայինք իր առաջնորդությունը, սակայն Իմ Խոսքն արդեն իսկ հաստատվել է, որ Ես անպայման կլցնեմ Դժոխքը ջիններով և մարդկանցով՝ բոլորով միասին»: [Սաջդա:13]

Իսկ ինչ վերաբերում է բանականությանը, ապա ամբողջ տիեզերքը և դրա մի մասը կազմող մարդը պատկանում են Բարձրյալ Ալլահին: Եվ տիր ապետվողը չի կարող տնօրինել Տիրոջ տիրույթն երում, բացի Նրա թույլտվությամբ և կամքով:

Իսլամի դավանանքի նպատակները

Նպատակ (լեզվաբանորեն). ունի մի քանի իմաստ, որոնցից են՝ (նետահարության համար դրված թիրախ, և ցանկացած նպատակադրված բան):

Իսլամական դավանանքի նպատակները՝ դրա նպատակադրումները և ազնիվ նպատակները, որոնք բխում են դրան հավատարիմ մնալուց, և դրանք բազմաթիվ են ու բազմազան, որոնցից են՝

Առաջինը՝ մտադրության և երկրպագության անկեղծությունը՝ ուղղված բացառապես Բարձրյալ Ալլահին, քանի որ Նա է Արարիչը, Ով զուգընկեր չունի, ուստի պետք է, որ նպատակն ու երկրպագությունը լինեն միայն Նրա համար:

Երկրորդ՝ բանականության և մտքի ազատագրումը քաոսային մտավոր թափառումներից, որոնք բխում են սրտում այս հավատամքի բացակայությունից: Որովհետև նա, ում սիրտը դատարկ է այդ դավանանքից, կա՛մ զուրկ է ցանկացած դավանանքից և երկրպագում է բացառապես նյութականը, կա՛մ թափառում է մոլորյալ հավատալիքների և սնահավատության մեջ:

Երրորդ՝ հոգեկան և մտավոր խաղաղություն. հոգում չկա անհանգստություն, իսկ մտքում՝ խոռվք, քանզի այս դավանանքը հավատացյալին կապում է իր Արարչի հետ: Նա ընդունում է Նրան՝ որպես ամեն ինչ կարգավորող Տեր և օրենսդիր Իշխան, ուստի նրա սիրտը խաղաղվում է Նրա կանխորոշմամբ, և նրա հոգին բացվում է Իսլամի առջև՝ այլևս դրա փոխարեն այլընտրանք չփնտրելով:

Չորրորդ՝ մտադրության և գործի անխաթարությունը շեղումներից՝ Ամենաբարձրյալ Ալլահին երկրպագելիս կամ արարածների հետ հարաբերվելիս, քանի որ դրա հիմքերից է հավատքը մարգարեներին, որը ենթադրում է հետևել նրանց՝ մտադրությամբ և գործով անխաթար ուղուն:

Հինգերորդ՝ վճռականություն և ջանասիրություն գործերում, այնպես, որ բարի գործի ոչ մի հնարավորություն բաց չի թողնում, այլ օգտվում է դրանից՝ պարգևի ակնկալիքով, և մեղքի որևէ իր ավիճակ տեսնելիս՝ հեռանում է դրանից՝ պատժից վախենալով, քանի որ դրա հիմքերից է հավատքը հարության և գործերի դիմաց հատուցման հանդեպ:

Ալլահն ասաց.

﴿وَلِكُلّٖ دَرَجَٰتٞ مِّمَّا عَمِلُواْۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعۡمَلُونَ ١٣٢﴾

«Յուրաքանչյուրի համար աստիճաններ կան՝ իրենց արարքների համաձայն, և քո Տերը անտեղյակ չէ այն ամենից, ինչ նրանք գործում են»: [Ալ-Ան'ամ:132] Եվ Մարգարեն (Աստծո օրհնությունն ու խաղաղությունը լինի նրա վրա) իր խոսքում հորդորել է այս նպատակին՝

«الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ، احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَلَا تَعْجِزْ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَذَا كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ؛ فَإِنَّ (لَوْ) تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ».

«Ուժեղ հավատացյալն ավելի լավն է և առավել սիրելի Ալլահի համար, քան թույլ հավատացյալը, և երկուսի մեջ էլ բարիք կա: Ձգտի՛ր նրան, ինչը քեզ օգուտ է տալիս, օգնություն խնդրի՛ր Ալլահից և մի՛ հուսահատվիր: Իսկ եթե քեզ մի բան պա

տահի, ապա մի՛ ասա. «Եթե ես այսինչ բանն ար ած լինեի, ապա այսպես ու այսպես կլիներ», այլ ասա՛. «Ալլահը նախասահմանեց, և ինչ կամեցա վ, այն էլ արեց», քանզի «եթե»-ն բացում է սատա նայի գործի դուռը»:[1] Հաղորդել է Մուսլիմը:

Վեցերորդը՝ հզոր համայնքի կազմավորումը, որը զոհաբերում է ամեն ինչ իր կրոնի ամրապնդ ման և դրա հենասյուների հաստատման համար ՝առանց անհանգստանալու այն ամենից, ինչին բ ախվում է այդ ճանապարհին: Եվ այս մասին աս ում է Ամենաբարձրյալը.

﴿إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُواْ وَجَٰهَدُواْ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ ﴿١٥﴾﴾

«Իսկական հավատացյալները նրանք են, ովք եր հավատացել են Ալլահին և Նրա առաքյալին, ապա չեն կասկածել և պայքարել են իրենց ունեց վածքով ու անձերով Ալլահի ճանապարհին: Նրա նք են ճշմարտախոսները»: [Հուջուրաթ:15]

Յոթերորդ՝ այս և հանդերձյալ աշխարհի երջա նկությանը հասնելը և վարձատրությանն ու շնոր հներին արժանանալը՝ անհատների և համայնքն երի ուղղման միջոցով: Եվ այս մասին ասում է Ամ ենաբարձրյալ Ալլահը.

[1] Հաղորդել է Մուսլիմը. ճակատագրի գիրք, գլուխ՝ Ուժի հրամանի, անզորությունը թողնելու, Ալլահից օգնություն խնդրելու և ճակատագիրը Ալլահին հանձնելու մասին, համար (2664):

﴿مَنۡ عَمِلَ صَٰلِحٗا مِّن ذَكَرٍ أَوۡ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤۡمِنٞ فَلَنُحۡيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةٗ طَيِّبَةٗۖ وَلَنَجۡزِيَنَّهُمۡ أَجۡرَهُم بِأَحۡسَنِ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ٩٧﴾

«Ով բարեպաշտ գործ է անում՝ տղամարդ լինի, թե կին, և հավատացյալ է, ապա Մենք նրան բարի կյանք կտանք և կվարձատրենք նրանց իրենց արած լավագույն գործերի դիմաց»:

[Ան-Նահլ:97]

Սրանք իսլամական դավանանքի նպատակներից մի քանիսն են: Աղոթում ենք Ամենաբարձրյալ Ալլահին, որ դրանք իրականացնի մեզ և բոլոր մուսուլմանների համար: Անշուշտ, Նա Առատաձեռն է և Ողորմած: Եվ փառք Ալլահին՝ աշխարհների Տիրոջը:

Աստված օրհնի և խաղաղություն պարգևի մեր մարգարե Մուհամմադին, նրա ընտանիքին և բոլոր նրա ուղեկիցներին:

Ավարտվեց հեղինակի գրչով:

Մուհամմադ աս-Սալիհ ալ-'Ուսեյմին

❋❋❋

الفهرس

Իսլամական դավանանքի հակիրճ շարադրանք 2
Ներածություն 2
Իսլամական կրոն 4
Իսլամի հիմնասյուները 10
Իսլամական դավանանքի հիմունքները 15
Հավատք Բարձրյալ Ալլահին 16
Հավատք Հրեշտակներին 38
Հավատք Սուրբ գրքերի նկատմամբ 45
Հավատք Մագարեներին 47
Վերջին Օրվա հավատքը 57
Հավատքը նախասահմանության (ճագատագրի) նկատմամբ 82
Իսլամի դավանանքի նպատակները 97

❋❋❋

hy71v1.2 - 04/06/2026

رئاسة الشؤون الدينية بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

حرمين

رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque and the Prophet's Mosque in languages